

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalian koulutusohjelma

Elina Gummerus, Sannamari Pipatti, Henna Turkia

NUORTEN KÄSITYKSIÄ UUSI KAUSI DOKUMENTTIELOKUVAN JA MEDI-
AN VAIKUTUKSISTA

Opinnäytetyö 2015

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

GUMMERUS, ELINA

PIPATTI, SANNAMARI

TURKIA, HENNA

Nuorten käsityksiä Uusi kausi dokumenttielokuvan ja median vaikutuksista

Opinnäytetyö

51 sivua

Työn ohjaaja

Lehtori Harri Mäkinen

Toimeksiantaja

MMM-Videoframe25ry

Huhtikuu 2015

Avainsanat

dokumentti, mediakasvatus, nuoret, tulevaisuus

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Marko Kiviojan tekemän Uusi kausi dokumenttielokuvan vaikutuksia lukioikäisiin nuoriin ja heidän tulevaisuuden suunnitteluun. Tutkimme myös, mitkä eri asiat vaikuttavat nuorten tulevaisuuden suunnitteluun.

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Dokumenttia näytettiin kahdeksassa lukiossa, jonka jälkeen haastattelimme jokaisesta koulusta 4–6 nuorta. Tulokset analysoitiin teemoittelun avulla kysymys kerrallaan. Tyttöjen ja poikien tuloksia vertailtiin keskenään. Opinnäytetyön tulokset on tarkoitus julkaista myös opettajien käyttöön.

Uusi kausi -dokumenttielokuva herätti nuoret ajattelemaan omaa tulevaisuuttaan ja erityisesti sen suunnittelua. Tytöt olivat suunnitelleet tulevaisuuttaan hieman enemmän kuin pojat, ja heidän tulevaisuudensuunnitteluun vaikuttivat muun muassa omat mielenkiinnon kohteet ja unelmat, ihmissuhteet, kuten perhe ja ystävät sekä vahvimmin omat harrastukset. Poikien tulevaisuuden suunnitteluun vaikuttivat samat asiat, mutta harrastukset ja ihmissuhteet hieman vähemmän kuin tytöillä. Pojilla nousi monesti esiin varusmiespalvelus. Tyttö- ja poikaystävät eivät vaikuttaneet tulevaisuuden suunnitelmiin.

Johtopäätöksenä voikin todeta, että tutkimustulosten mukaan lähes kaikkien haastateltavien poikien sekä tyttöjen mielestä dokumenteilla voi vaikuttaa paljon katsojan asenteisiin.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Bachelor of a social services

GUMMERUS, ELINA

PIPATTI, SANNAMARI

TURKIA, HENNA

Investigating young people's feelings about Uusi kausi
documentary film and media

Batchelor's thesis

51 pages

Supervisor

Harri Mäkinen, Senior Lecturer

Commissioned by

MMM-Videoframe25 ry.

April 2015

Keywords

documentary film, media education, young, future

The aim of this study was to examine the effects of Marko Kivioja's Uusi kausi dokumentary film on high school age young people and their future planning. We also studied which factors affect young people's future plans.

The data was collected by theme interviews. The documentary film was shown in eight high schools and after that 4–6 young people from each school were interviewed. The results were analyzed by interviews themes, and the results of both the girls and boys were compared with each other. The results of the study will be published for teachers to use.

Uusi kausi documentary film made young people think about their own future and especially their future planning. The girls had planned their future a little more than boys and their own interests and dreams, relationships such as family and friends, and the most of all, hobbies affected their future planning. The boys' planning for the future was affected by the same things but hobbies and relationships a little less. The boys also mentioned the military service. Girl- and boyfriends didn't affect their future planning though.

According to the results, almost all boys and girls thought that documentaries can affect viewers' attitudes.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA	8
2.1 Murrosikä	8
2.2 Identiteetin kehitys	9
2.3 Arvot	10
2.4 Nuorten asenteet	11
2.5 Tulevaisuuden suunnittelu	12
2.6 Nuoret ja opiskelu	13
2.7 Jatkokoulutus	14
3 NUORET JA MEDIA	15
3.1 Median historia	15
3.2 Yleistä mediasta	15
3.3 Median näkyvyys nuorten elämässä	16
3.4 Nuorten mediaharrastaminen	17
3.5 Median näkyvyys kouluissa	18
4 MEDIAN VAIKUTTAVUUS	19
4.1 Median vaikuttavuustutkimukset	19
4.2 Tunteisiin ja tietoon vaikuttaminen	20
4.3 Suoja- ja riskitekijät mediassa	21
4.4 Suora ja epäsuora mediavaikutus	21
4.5 Median haittavaikutukset	22
4.6 Median positiiviset vaikutukset	23
4.7 Median vaikutus nuorten identiteettiin	24
5 ELOKUVA- JA MEDIAKASVATUS	24
5.1 Elokuvakasvatus nuorille	24
5.2 Dokumenttielokuva	25

5.3 Dokumentin vaikuttavuus	26
5.4 Mediakasvatus	27
5.5 Kriittisen mediakasvatuksen haasteet	28
6 AIHEEN VALINTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT	29
6.1 Uusi kausi	29
6.2 Tutkimuskysymykset	30
6.3 Aineistonkeruumenetelmät	31
6.4 Analyysitapa	33
6.5 Tutkimusprosessi	33
6.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34
7 TUTKIMUSTULOKSET	35
7.1 Dokumentin katsomisen vaikutukset	35
7.2 Nuorten tulevaisuuden suunnittelu	36
7.3 Dokumentin vaikutukset asenteisiin ja ajatuksiin	37
7.4 Haaveet ja mielenkiinnon kohteet	38
7.5 Harrastusten vaikutus	38
7.6 Ihmissuhteiden vaikutus	40
7.7 Muita ajatuksia	41
8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	42
9 POHDINTA	45
LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme käsittelee median vaikutuksia nuoriin ja heidän tulevaisuuden suunnitteluun. Saimme idean tähän opinnäytetyöhön Marko Kiviojalta, joka oli etsimässä koulustamme mahdollista opinnäytetyön tekijää tai tekijöitä. Kiinnostuimme aiheesta heti ja otimme innoissamme haasteen vastaan. Nuorten haastattelu vaikutti kiinnostavalta tavalta toteuttaa opinnäytetyö, ja odotimme mielenkiinnolla, millaisia vastauksia nuorilta saisimme. Median merkitys on nuorten keskuudessa nykyään todella suuri, joten aiheemme oli myös erittäin ajankohtainen.

Tarkoituksena on tutkia Marko Kiviojan tekemän Uusi kausi -dokumenttielokuvan vaikutuksia ja vaikuttavuutta nuoriin ja nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin. Tutkimuksella on tarkoitus selvittää, voiko dokumentilla vaikuttaa katsojan asenteisiin ja miten katsoja elokuvan koki. Tutkimme myös nuorten tulevaisuuden suunnittelua ja sitä, ovatko he edes suunnitelleet sitä vielä. Halusimme myös selvittää, mitkä asiat nuorilla vaikuttavat tulevaisuuteen ja sen suunnitteluun.

Näytimme nuorille ensin Uusi kausi dokumenttielokuvan, jonka jälkeen haastattelimme lukiolaisia, iältään 16–19-vuotiaita tyttöjä ja poikia. Kyselimme heiltä dokumenttiin sekä nuorten tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä kysymyksiä. Kysymykset olimme miettineet etukäteen. Kysymyksillä halusimme selvittää, onko heidän asenteitaan mahdollista muuttaa dokumentin keinoin ja millaisia tunteita dokumentti nuorissa herättää.

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus. Valitsimme opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi temahaastattelun ja analysoimme aineistoa teemoittelun avulla. Päädyimme tekemään tämän työn kolmesta, koska yhdessä saamme aiheesta enemmän tietoa. Tästä samasta aiheesta tehtiin myös toinen opinnäytetyö, jossa käytettiin kyselylomakkeita tulosten saamiseksi. Näin tilaaja saa mahdollisimman paljon tietoa dokumentin vaikuttavuudesta nuorten tulevaisuudensuunnitteluun.

Tutkimus on tärkeä ja ajankohtainen, sillä nuoret ovat suuressa asemassa meidän yhteiskunnassamme. Tulevaisuuden suunnittelu on yksi syrjäytymistä ehkäisevä tekijä. Kohderyhmänä tutkimukselle lukioikäiset nuoret ovat erittäin hyvä valinta, sillä tämän ikäisten nuorten olisi jo hyvä suunnitella edes jonkin verran omaa tulevaisuuttaan. Jatkokoulutuspaikan hakeminen ja saaminen sekä pojilla armeijaan meno ovat tärkeitä

asioita, joita nuoren tulee harkita tarkkaan. Niillä nuorilla, joilla on tähtäimessä esimerkiksi ammattilaisura urheilun parissa, tulisi tulevaisuuden suunnittelun olla jo hyvällä alulla.

Uskomme tästä opinnäytetyöstä olevan meille hyötyä myös sosionomin ammatissa, koska nuorten parissa tehtävä työ vaatii hyviä keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Nuorten kanssa on tärkeää olla luonnollinen eikä saa esittää mitään roolia. Ammatillisesta näkökulmasta katsottuna lasten ja nuorten parissa työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten osallistuminen media- ja elokuvakasvatukseen on tärkeää nykypäivää. Elokuvan ja median käyttö kasvatuksessa ja kuntoutuksessa on hyvä keino päästä yhteyteen nuorten kanssa. Median kieli on heille tuttu ja turvallinen. Ammatilaisen on kuitenkin osattava tunnistaa ja suojella nuoria median haittavaikutuksilta, jotta median käyttö olisi turvallista. Kriittinen mediakasvatus on osa sosiaalialan ammattilaisen ammattitaitoa.

Opinnäytetyön teoriaosuus keskittyy nuoruuteen, mediaan sekä median vaikuttavuuteen. Medialla on monia suoria ja epäsuoria vaikutuksia nuoriin. Nuoret oppivat elokuvista uusia asioita ja saavat niistä paljon tietoa, elokuvat voivat myös vaikuttaa nuorten asenteisiin positiivisella tai negatiivisella tavalla. Tunteet vaikuttavat paljon ihmisten ajatuksiin ja asenteisiin, joten elokuvilla on suuri mahdollisuus vaikuttaa herättämällä tunteita katsojissa. Myös tieto on hyvä vaikuttavuuden väline katsojaan. Tieto ja tunne vaikuttavat myös toinen toisiinsa, sen minkä katsoja hyväksyy tunnetasolla, hyväksyy hän usein myös tietotasolla.

Käsitlemme myös media- sekä elokuvakasvatusta, jotka voivat olla suuressa roolissa nuoren elämässä. Elokuvakasvatuksessa lapset oppivat sekä kokevat uutta elokuvien kautta ja tämä vaikuttaa myös esimerkiksi nuoren ajattelutapaan mediasta. Koulu on tila, jossa nuoret kokoontuvat joka arkipäivä, mikä vaikuttaa jokaisen nuoren elämään. Nuoret muokkaavat koulukulttuuria omanlaisekseen ja vaikuttavat samalla koko kouluympäristöön. Koulun tulisi tukea mediakasvatuksellista työtä nuorten opiskelun ohella. Se on työskentelyn ja kasvamisen ympäristö, joka toimii yhteistyössä eri ammattikuntien kanssa. Koulussa pyritään tukemaan nuorta ja jaetaan kasvatuskumppanuutta. Koulu on paikka, jossa nuoret viettävät ison osan arjestaan ja jossa he luovat ystävyys-suhteita ja ottavat oman paikkaansa ryhmässä.

2 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

2.1 Murrosikä

Nuoret koetaan yhtenäisenä laumana, joita kauhistellaan tai ihaillaan. Mediassa heistä puhutaan ja kirjoitetaan paljon, yleensä negatiiviseen sävyyn. Nuorista luodaan kuvaa, että he ovat kovaäänisiä, riehuvia, varastelevia ja huonokäyttöksiä. Tämä kuva ei kuitenkaan kerro totuutta kaikista nuorista. Jokainen nuori ja jokaisen kokema nuoruus on erilainen. Jokaiseen ikäluokkaan mahtuu näitä rötösteleviä, mutta myös hyväkäyttöisiä ihmisiä. Nuoreksi kasvaminen on välillä tasaista ja välillä taas kovin kivikkoista. Kaikki kokemukset kasvattavat ja vahvistavat nuorta matkalla aikuisuuteen. Toiset nuoret kokevat enemmän tuskaa, epävarmuutta ja levottomuutta tulevaisuuden suhteen. Toisilla taas on ihan selvät kuviot, mihin he haluavat pyrkiä omassa tulevaisuuden suunnittelussaan. Nuori kaipaa vielä aikuista ohjaamaan ja tukemaan, mutta haluaa itse kuitenkin tehdä omat valintansa tulevaisuuden suunnittelun suhteen. Nuorten on tehtävä valintoja, jotka vaikuttavat omaan tulevaisuuteen ja aina valinnat eivät ole helppoja. Tärkeää olisi, että nuori pystyisi joustamaan ja muuttamaan suunnitelmiaan uusien asioiden tai ongelmien ilmaannuttua. Positiivinen elämänasenne ja hyvä itsetuottamus ovat myös tärkeitä ominaisuuksia nuorelle, jotta nuoruusaika olisi heille helpompi. (Murrosikä alkaa.)

Murrosiässä tärkein psyykinen kehitys on nuoren identiteetin kehittyminen, joka kehittyy koko elämänajan. Nuorelle kehittyy kyky löytää itselle sopiva ammatti ja oma paikka yhteiskunnassa. Identiteetin kehittyminen alkaa jo syntymästä, joka voimistuu lapsen kasvaessa nuoreksi. Lapsuus luo identiteetille pohjan, jota hän voi käyttää voimavarana kehittyäkseen vahvaksi ja empaattiseksi nuoreksi. Nuori miettii, millaisena muut hänet näkevät, ja kyseenalaistaa oppimiaan arvoja ja asenteita. Toiset nuoret rupeavat kapinoimaan kaikkea vastaan, toiset taas omaksuvat arvot ja asenteet omiksi. Kaverit muodostuvat erittäin tärkeiksi ihmisiksi nuorille, ja he ovat edelleen riippuvaisia vanhemmistaan, mutta haluavat kuitenkin jo itsenäistyä. Tässäkin nuoret ovat hyvin yksilöllisiä. Joillakin on helppoa vaihtaa paikkakuntaa ja muuttaa kotoa pois, kun taas toinen on kauhuissaan ajatuksesta pois muuttamisesta. (Murrosikä alkaa.)

Toisilla nuorilla on enemmän yhteistyötaitoja ja empatiakykyä sekä myönteistä asennoitumista uusiin tilanteisiin ja tehtäviin kuin toisilla. Heillä murrosikä ja sen aiheuttamat paineet on helpompi käsitellä ja niistä selviydytään nopeammin. Toiset nuoret

ovat epävarmempia tehtävien onnistumisista ja voi olla heikommät sosiaaliset taidot kuin muilla. Heillä erilaiset ongelmatilanteet ja vastoinkäymiset ovat henkisesti paljon rankempia ja niistä toipuminen vie enemmän aikaa. (Kannasoja 2013, 28.)

Nuorilla tytöillä sekä pojilla suurimmat muutokset tapahtuvat heidän omassa ajatusmaailmassaan, tunne-elämässään sekä vartalossaan. Nuorta tulee arvostaa juuri sellaisena kuin hän on. Heitä tulee auttaa hyväksymään ja arvostamaan myös itseään. Nuoria ei saa verrata keskenään tai toisiin sisaruksiin. Jokaisen nuoren tulee saada kasvaa juuri sellaisena omana itsenä ja löytää oma paikkansa yhteiskunnassa. Nuori on tässä vaiheessa erittäin haavoittuva kaikille erilaisille ja etenkin ikäville kokemuksille, mutta onneksi yleensä nuoruudesta muistetaan enemmän niitä hyviä kokemuksia. Nuoret ovat vielä taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan, mutta suurin osa heistä haluaisi jo päättää enemmän omista asioistaan ja itsenäistyä. Poikkeuksiakin tietysti on ja heitä jännittää ja pelottaa omasta elämästä vastuun ottaminen. (Sinkkonen 2010, 15, 22.)

2.2 Identiteetin kehitys

Nuoruusiässä tunne-elämä alkaa voimistua ja itseymmärrys kehittyä. Medialla on suuri merkitys nuorten mielialojen säätelyssä juuri tässä iässä, jolloin mieli on herkimmillään ulkopuolisille vaikutteille. Nuoruudessa ongelmanratkaisutaidot, päättelytaidot ja ajattelutaidot kehittyvät koko ajan. Nuori oppii jo ajattelemaan asioista abstraktisti. Hän pystyy pohdiskelemaan paljon syvällisemmin eri syy-seuraussuhteita ja hänen ongelmien ratkaisutaito kehittyä. Vasta nuoruusiässä saavutetaan sellainen taso, jolloin nuoren ajattelussa oikeudenmukaisuus perustuu enemmän nuoren omiin periaatteisiin, kuin tiukkoihin sääntöihin. (Salokoski & Mustonen 2007, 19, 20.)

Nuori haluaa olla itsenäinen ja riippumaton vanhemmistaan. Hän haluaa olla yhteydessä toisiin ihmisiin ja kehittää samalla omaa identiteettiään. Jokainen nuori joutuu sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin, eikä kaikesta voi päättää itse, mutta tässä ikävaiheessa he haluavat lisää päätäntävaltaa ja he myös ottavat enemmän vastuuta itsestään ja tekemisistään. Myös monet ympäristötekijät vaikuttavat nuoren kasvuun ja kehitykseen. Moni haluaa lisää omaa rahaa ja sitä kautta työpaikan. Työpaikan saaminen ei ole kaikille helppoa, ja tämä voi laittaa nuoret eriarvoiseen asemaan. Toisilla on enemmän rahaa kuin toisilla, jota nuori voi käyttää omiin juttuihin. Ne nuoret joilla ei ole niin paljon rahaa, jäävät usein ulkopuolisiksi. (Sinkkonen 2010, 251.)

Usein nuoria kiinnostavat samat asiat sekä verkossa, että myös reaali maailmassa. Nuorille internet on elämäntyö ja tila, missä vietetään paljon aikaa. Sen käyttö on todella monipuolista ja sosiaalista. Nuorilla on verkossa paljon samanhenkisiä ystäviä, jotka ovat nuoren identiteetin rakentumiselle todella tärkeitä. (Rahja 2013, 4.) Nuoren on kehityttävä omaksi persoonakseen, jolla on myös omia mielipiteitä, asenteita ja mieltymyksiä. Temperamentti, aiemmat elämäkokemukset ja perhesuhteiden kiinteys vaikuttavat nuoreen ja identiteetin kehittymiseen. (Murrosikä alkaa.)

Identiteetti kertoo nuoren käsityksistä omasta persoonallisuudestaan: millaisia ominaisuuksia hänellä mielestään on, mihin sosiaalisiin ryhmiin hän samaistuu ja millaiseksi ihmiseksi hän haluaisi tulevaisuudessa tulla. Nuori pohdiskelee omaa identiteettiään ja osaa jo nähdä itsensä eri näkökulmista, myös ulkopuolisen silmin. Nuori kokeilee, testaa ja valikoi, jotta voisi paremmin ymmärtää omaa identiteettiään. Harrastukset, hiusmalli, ihastuksen kohteet ja mielipiteet vaihtuvat tiuhaan. (Murrosikä alkaa.)

2.3 Arvot

Arvot ovat jokaisen ihmisen omia uskomuksia tai käsityksiä arvokkaista, hyvinä ja tärkeinä pidetyistä asioista ja erittäin keskeinen osa minäkuva. Arvot vaikuttavat vahvasti nuorten valintoihin. Kun nuori tietää, mikä itselle on tärkeää ja mitä arvostaa, hänen on helpompi tehdä elämässä oikeita päätöksiä ja tavoitella itselle tärkeitä asioita. Arvot voivat muuttua hyvinkin paljon elämän kuluessa, ja ne ovat yksilöllisiä sekä yhteisöllisiä. Niitä omaksutaan kasvatuksessa, vuorovaikutuksessa ja myös yhteiskunnasta. Jokainen valitsee omat arvonsa loppujen lopuksi itse ja niiden muutos saattaa muuttaa pidemmällä aikavälillä myös tapoja ja tottumuksia. Kouluyhteisössä avainaseman muodostaa se, miten ja minkälaisille arvoille koko kouluyhteisö rakentuu. Myös se, miten yhteisö lähtee toteuttamaan luotuja arvoja yhdessä nuorten kanssa, on erittäin tärkeää. (Arvot.)

Nuoren on todella tärkeää oppia ymmärtämään omia taitojaan, kykyjään, asenteitaan, tunteitaan, mahdollisuuksiaan ja motiiveitaan voidakseen ymmärtää paremmin itseään. Samalla nuori pyrkii kehittymään myös ihmisenä ollakseen elämäänsä tyytyväinen ja onnellinen. Nuori tarvitsee pysyviä läheissuhteita, hoivaa ja toimivaa vuorovaikutusta perheenjäsenten kesken voidakseen olla eheä ja toimiva ihminen. Nuoret oppivat muiden kanssa toimiessaan erilaisia toimintamalleja ja asenteita. Nuorten arjessa olevilla aikuisilla sekä myös nuoren omilla vanhemmilla on vastuu omasta toiminnas-

taan ja käytöksestään. He näyttävät omilla teoilla ja tavoilla nuorelle esimerkkiä, jota nuori peilaa myös omaan elämäänsä. (Kannasoja 2013, 16.)

Nuori alkaa murrosiässä pohtia erilaisia arvoja ja ideologioita voimakkaasti ja kriittisesti. Hän pitää vahvasti kiinni omista näkemyksistään. Nuoren ajattelu on usein vielä mustavalkoista. Asiat ovat joko hyviä tai huonoja. Myöhemmin nuori oppii tarkastelemaan asioita aiempaa monipuolisemmin ja eri näkökulmista. Hän ymmärtää, että asioihin ei aina ole ehdotonta oikeaa ratkaisua. Samalla nuori antaa tilaa suvaitsevaisuudelle. Nuoren ongelmanratkaisukyky, monimutkaisten päätelmien, pohdintojen ja johtopäätösten rakentaminen kehittyy. Ikätoverit ja kodin ulkopuoliset mallit antavat nuorelle erilaisia vaihtoehtoja arvoista, elämäntavoista ja uskomuksista. (Murrosikä alkaa.)

Nuori ei halua ottaa mallia vanhempien elämäntavasta, arvoista ja uskomisen tavasta, vaan löytää oman tiensä ja maailmankatsomuksensa. Myös yhteiskunta alkaa odottaa nuorelta uudenlaista vastuuta. Esimerkiksi rikosoikeudellisesti 15 vuotta täyttänyt nuori vastaa itse teoistaan. Moraaliajattelu kehittyy läpi nuoruusiän, ja jatkuu vielä varhaiseen aikuisuuteen. Sellaiset nuoret, joilla on sisaruksia tai harrastuksena joku joukkuelaji, oppivat kantamaan paremmin vastuuta ja olemaan oikeudenmukaisia nuoria. Heillä on myös paremmat ryhmätyötaidot kuin sellaisilla nuorilla, joilla sisaruksia tai ryhmäliikuntaharrastuksia ei ole. (Murrosikä alkaa.)

2.4 Nuorten asenteet

Nuorisobarometreissa 2007–2009 on tutkittu nuorten asenteita koulutuksesta, työhön hakeutumisesta ja yleensä tulevaisuuden suunnittelusta. Myös internetin käyttöön liittyviä asenteita on tutkittu. Nuoret ovat näissä tutkimuksissa sitä mieltä, että koulutus parantaa heidän mahdollisuuksia saada mieleistä työtä. Asenteet koulutukseen ovat positiiviset, ja nuorilla on vielä uskoa tulevaisuuteen. (Myllyniemi 2007, 30, 31.) Motivaatio opiskeluun ja tulevaan työhön on nuorille todella tärkeää, jolloin opiskelun ja työn mielekkyys ja kiinnostavuus nousee esille (Myllyniemi 2008, 24). Myös muuttohalukkuutta työn tai koulutuksen perässä on kysytty nuorilta ja valmius muuttamiseen on suuri (Myllyniemi 2007, 34). Myös meidän haastatteluissa muuttovalmius koulutuksen perässä tuli esille ja oli monille, varsinkin maalla asuville nuorille itsestään selvää.

Tulevaisuudessa työ ja sen pysyvyys on nuorille hyvin tärkeää. Toinen nuorten tärkeäksi nostama asia on pysyvä parisuhde, lapsien hankinta on laskenut nuorten tulevaisuuden tavoitteissa, vaikka se on joillekin nuorille vielä erittäin tärkeää. (Myllyniemi 2007, 90.) Nuorilla on kuitenkin selkeä näkemys työnsaannin vaikeutumisesta ja yhteiskunnan ikääntymisestä. Pätkätyöt ja sijaisuudet ovat nuorille melko selviä asioita ja moni ei heti uskokaan saavansa vakituista työtä. Kuitenkin pätkätyö on nuorista negatiivinen asia. Nuorisotyöttömyys ja siitä johtuva syrjäytymisvaara pelottaa joitakin nuoria, mutta suuri osa nuorista luottaa tulevaisuuteen. (Myllyniemi 2009, 110, 111.) Nuorten käsitys Suomesta ja yleisestä maailman tilanteesta on muuttunut pessimistisemmäksi. Nuoret kokevat huolta kotimaan ja muun maailman tulevaisuuden näkymistä. (Myllyniemi 2008, 101.)

Internet on nuorilla hyvin hallitseva osa elämää. Nuoret käyttävät nettiä selatakseen useita medioita samaan aikaan. He saattavat katsoa ohjelmat ja lukea uutiset netin välityksellä sekä katsoa elokuvia ja dokumentteja. Nuorten netissä käyttämä aika vaihtelee suuresti, mutta suunta on kuitenkin edelleen kasvamaan päin. (Myllyniemi 2009, 88.) Internetissä nuorilla aikaa kuluu myös pelaamiseen ja erilaisiin virtuaalimaailmoihin. Myös sosiaalinen media vie nuorilta aikaa. (Myllyniemi 2008, 92.) Nuoret pitävät yhteyttä ystäviinsä puhelimitse ja kasvokkain. Puhelin ja etenkin pikaviestipalvelu WhatsApp on kasvanut nuorten suosituimmaksi sosiaalisen median kanavaksi. Ystävien tapaaminen on nuorilla vähentynyt, koska pikaviesteillä voidaan hoitaa kaikki asiat, eikä kavereita tarvitse tavata enää kasvokkain. Moni nuori kuuluu jopa kymmeneen ryhmäkeskusteluihin, ja WhatsApp-viestejä voi päivän aikana tulla jopa tuhansia. (Myllyniemi 2007, 98.)

Myös elokuvat ovat nuorille tärkeitä. Nuoret käyttävät rahaa elokuvaan ja oheismateriaaleihin runsaasti. Nuoret löytävät usein elokuvien näyttelijöistä esikuvia ja samaisutumisen kohteita. Elokvabisnes on kasvava ja kehittyvä markkina-ala, jonka keskellä ovat juuri lapset ja nuoret. Näin elokuvakasvatuksen rooli nousee tärkeäksi nuorten elämässä. (Kivihalme 2009.)

2.5 Tulevaisuuden suunnittelu

Maailma muuttuu koko ajan nopeasti. Viimeistään lukiossa nuorella tulisi olla jo jokin suunnitelma tulevaisuuden suhteen. Jatkokoulutuspaikan ja myös varavaihtoehtojen suunnittelu on tärkeää tässä vaiheessa. Nuoren pitää löytää juuri itselle sopiva koulu-

tusvaihtoehto ja minkälaista uraa itselle haluaisi. Osa nuorista on kuitenkin vielä kovin epäkypsiä suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan, jolloin päätösten tekeminen on hankalaa. (Airola & Tarsalainen 2005, 137, 139.) Nuorilta edellytetään yhteiskunnassa kykyä tehdä valintoja eri vaihtoehtojen välillä. Valintojen tekeminen on nuorille sekä mahdollisuus että pakko.

Pojat ovat heikompia tulevaisuudensuunnittelussa, sillä he eivät jaksakaan tai edes halua ajatella kovin kauas tulevaisuuteen. Nuoret miettivät jatkokoulutuspaikkoja aika paljon trendien mukaan ja medialla on tähän asiaan suuri vaikutus. Erilaiset kokkiohjelmat ovat saaneet kokin ja keittäjän ammattiin uutta nostetta. Etenkin poikia on ruvennut kiinnostamaan ravintola- ja suurtalouselämä. Myös sosiaaliala on nousussa tyttöjen sekä myös poikien keskuudessa. (Airola & Tarsalainen 2005, 137, 139.)

2.6 Nuoret ja opiskelu

Koulu on paljon muutakin kuin vain oppitunnit, välitunnit tai erilaiset tapahtumat. Koulussa hankitaan ystäviä, vietetään aikaa heidän kanssaan sekä tavataan toisia nuoria. Koulu on myös nuorten välisen sosiaalisuuden areena, jossa nuoren on löydettävä paikkansa toisten nuorten keskuudessa. Se on paikka, jossa koetaan ulkonäköpaineita ja kohdataan joka päivä vastakkaista sukupuolta olevia. Siellä luodaan uusia ihmissuhteita ja rakennetaan omaa minäkuva. Tämä nuorten keskinäinen vuorovaikutus näkyy välitunneilla, ruokatunneilla ja koulumatkoilla sekä myös nuorten vapaa-ajassa. Aikuista usein kiinnostaa vain se, onko läksyt tehty ja miten tunneilla on käyttäytytty. Koulunkäynti on nuorten välistä toimintaa, joka määrittelee heidän ryhmäsuhteitaan ja minäkuvaansa. Se muovaa koulusta juuri sen kiinnostavan sosiaalisen maailman, joka koulu oikeastikin on. (Kiilakoski 2012, 10.)

Koulun toivotaan tarjoavan nuorille vaikuttamismahdollisuuksia ja yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisessä koulussa jokaisella henkilöllä on taattu paikkansa ja nuorille syntyy tarve kuulua ja liittyä kouluyhteisöön sen arvostettuna jäsenenä. Monelle nuorelle ryhmän tai porukan jäseneksi pääseminen on erittäin tärkeää. Ryhmän tärkeys korostuu etenkin silloin, kun ryhmäsuhteet muovautuvat uusiksi, nuoren siirtyessä uuteen kouluun, lomalta palattaessa tai luokan kokoonpanon muuttuessa. (Kiilakoski 2012, 34, 55.)

Osa nuorista tarvitsee myös erilaisia tukitoimia, joiden avulla koulunkäynti helpottuu. Jotkut nuoret tarvitsevat koulussa tukea koulunkäynnin arkeen ja joidenkin tapauksessa myös omaan elämäntilanteeseensa. Nuoret rakentavat koulussa myös valmiuksia tehdä tulevaisuuden valintoja, sekä työuran suhteen.

2.7 Jatkokoulutus

Koulutuksen hakemiseen vaikuttavat myös työllistymismahdollisuudet koulutuksen jälkeen. Monelle nuorelle lukio antaa kolme lisävuotta miettiä omaa tulevaisuuttaan. Moni lukiolainen tarvitsee jo omaa rahaa ja käy töissä iltaisin tai viikonloppuisin. Tämä auttaa heitä näkemään työelämää ja mahdollisesti löytämään mieleisensä ammatin. Nykyään ammatillisen oppilaitoksen tai lukion valinneilla nuorilla on samat mahdollisuudet jatkokoulutuksen suhteen. Joillakin nuorilla vanhemmat yrittävät ohjata heitä joihinkin tiettyihin koulutuspaikkoihin ja kaupunkeihin, mutta nuoret pääsääntöisesti päättävät omasta tulevaisuudestaan itse. Vanhempia kuunnellaan ja heidän mielipiteitä arvostetaan nuorten keskuudessa. Joskus nuorta mietityttää oma jatko-opiskelupaikka, silloin hän voi halutessaan keskustella opinto-ohjaajan kanssa tulevaisuuden suunnitelmista. (Airola & Tarsalainen 2005, 139, 140, 144.)

Yhä useammalla nykynuorella on erinomaiset mediatuottamisen perustaidot, jotka helpottavat heidän työllistymistään. Tällä hetkellä nuoret kokevat media- ja kulttuurialan kiinnostavina tulevaisuuden työaloina. Lukioikäisiä nuoria kiinnostaisi myös työskennellä erilaisissa opetus- tai koulutusalan organisaatioissa. Nuorille on nykyään tarjolla paljon enemmän ohjattua mediaharrastustoimintaa, kuin ennen. Erilaiset järjestöt ja jopa kunnat ovat suunnitelleet nuorille erilaisia mediapajoja sekä muuta säännöllistä toimintaa. Toiminnan avulla voidaan tukea nuorten mediaharrastuneisuutta ja lisätä samalla heidän mediataitojaan. Tulevaisuudessa hyvät mediataidot tulevat nuorille entistä tärkeimmiksi osaamisalueiksi työnhaussa. (Rahja 2013, 9.)

Hankaluuksia kokeva koti voi olla nuorelle yhtä hyvä kasvuympäristö siinä missä tasainen ja ongelmatonkin. Samalla tavalla hankaluuksia esiintyvässä kouluyhteisöstäkin voi silti tulla toimiva yhteisö. Nuorten yhdessä koetut ja jaetut vaikeudet, jotka eivät kasva liian suuriksi, vahvistavat nuorta paljon enemmän kuin helppo ja tasainen elämä. (Rahja 2013, 9.) Nuorista kasvaa vahvoja ja itsenäisiä nuoria aikuisia.

3 NUORET JA MEDIA

3.1 Median historia

1920-luvulla Ranskassa alettiin puhua elokuvakasvatuksesta. Vastaavanlainen suuntaus tuli myös Suomeen 1950-luvulla. Television yleistyttyä alettiin käyttää termiä joukkotiedotuskasvatus. Sekä media että viestintävälineet, kuten henkilökohtaiset tietokoneet, kotivideonauhurit ja satelliittitelevisio, lisääntyivät 1980-luvulla. Siihen aikaan puhuttiin viestintäkasvatuksesta. Elokuva oli yksi media muiden joukossa. Elokvateatterit kamppailivat jo silloin katsojista television ja kotivideonauhureiden kanssa. Elokvien markkinoinnin kasvaessa alettiin puhua kassamagneeteista, samalla elokuvan taidemuoto popularisoitui ja viihteellistyi. (Nevala 2014.)

Elokvat koetaan kouluopetuksessa vain viihteenä ja kouluopetukseen kuulumattomana asiana. Elokvian aika on silloin, kun oppilaat palkitaan kovan uurastuksen jälkeen tai hyvin tehdystä työstä. Tällöin menetetään elokvian pedagoginen potentiaali. Parhaimmillaan elokviankasvatus on niissä kouluissa, joiden toimintakulttuurissa elokvian arvostetaan muiden koulussa opettavien taidemuotojen rinnalla. Koulu on erinomainen paikka elokviankulttuurin ilmiöiden tarkasteluun, sillä nuoret ovat elokvian suurkuluttajia. Keskustelua syntyy varmasti, sillä erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia asiasta on kaikilla. (Nevala 2014.) Median avulla ihmiset jakavat samanlaisia kokemuksia, ajatuksia ja tunteita. Näin media yhdistää erilaisia ihmisiä antaen puheenaiheita ja tunteita. Koska media on hyvin suuressa ja hallitsevassa osassa nykypäivää, tarvitaan hyvää medianlukutaitoa, johon lapsia ja nuoria ohjaa mediakasvatus, jonka avulla pystytään hallitsemaan ja valikoimaan median käyttöä. (Mustonen 2001, 32.)

3.2 Yleistä mediasta

Media on väline, jolla lähetetään ja vastaanotetaan viestejä, sekä niiden sisältöä. Näitä välineitä ovat tv, puhelin/kännykkä, internet, radio, sanomalehti sekä aikakauslehti. Mediaksi määritellään myös kirjat ja muu painettu sana, kuvat, videot, dvd:t, elektroniset pelit (tietokonepelit, konsolipelit, nettipelit), sekä mainokset. Parhailaan kuluva aikakausi, jossa havainnoidaan maailmaa median avulla, on mediakulttuuria. (Niinistö, Rauhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 8.) Mediasuhde muodostuu kolmesta tekijästä, jotka ovat mediatuotteen tekijä (kirjoittaja tai ohjaaja), mediaesitys (tuotos,

jonka tekijä valmistaa) sekä median käyttäjä (ihminen, joka käyttää eri mediakanavia normaalina osana jokapäiväistä elämäänsä). Median vaikutus rakentuukin tekijän, sisällön ja käyttäjän monisyisestä yhteispelistä (Mustonen 2001, 10, 11, 55). Mediaesitys on visuaalista, audiovisuaalista ynnä muuta esitystä, jonka tarkoituksena on välittää viestiä yleisölle. (Niinistö ym. 2006, 8.)

Media on osa jokapäiväistä elämää. Se näkyy toiminnoissa, erilaisissa tunteissa sekä kuuluu nuorten keskusteluissa hyvin vahvasti. Media vaikuttaa nuoren ihmissuhteisiin, elämänlaatuun ja kehitykseen. Tämä kehitys voi olla positiivista tai negatiivista, jolloin esille nousevat median haittavaikutukset. Media on tänä päivänä suuressa osassa lasten ja nuorten koulumaailmaa, osana opetusta sekä välituntien ajanvietteenä. Nuoria kannustetaan ja tuetaan tutkimaan sekä ymmärtämään mediaa jolloin heistä syntyy nykytietoyhteiskuntaan osallistuvia jäseniä. (Niinistö ym. 2006, 13, 14.)

Media on digitalisoitumisen ja tarjonnan lisääntymisen myötä kehittynyt valtavalla vauhdilla, ja sen rooli on kasvanut koko ajan tällä vuosituuhannella nuorten arjessa ja vuorovaikutuksessa. (Salokoski & Mustonen 2007, 15.) Eniten mediasta on tutkittu televisiota, elokuvia, tietokonepelejä, internetiä ja mainoksia. Opinnäytetyömme painottuu elokuvan ja erityisesti dokumentin vaikuttavuuteen nuorten keskuudessa. Media vaikuttaa ja herättää erilaisia tunteita joita voidaan myös käsitellä median avulla. Audiovisuaalisessa mediassa yhdistyvät ääni, kuva, tehosteet, valaistus, kieli ja niin edelleen. Nämä tekijät yhdessä vaikuttavat katsojan eri aisteihin, kuitenkin muodostaen yhden kokemuksen. (Niinistö ym. 2006, 30.)

Media vaikuttaa monella tavalla ihmisen tapaan ajatella ja sitä kautta hänen asenteisiin ja käytökseensä. Vaikutukset voivat olla sekä suoria että epäsuoria. Suorassa vaikutuksessa on yksi tai useampi asia, kun taas epäsuorassa vaikutuksessa useiden asioiden yhteisvaikutus vaikuttaa henkilön asenteisiin sekä käytökseen. Median vaikutuksia ei sovi vähätellä. Mediasuhde on aina yksilöllinen ja media vaikuttaa kaikkiin ihmisiin eri tavalla. (Salokoski & Mustonen 2007, 15, 16.)

3.3 Median näkyvyys nuorten elämässä

Nuorille suunnataan tällä hetkellä suurin osa mainonnasta. Nuoruus myös myy tällä hetkellä hyvin. Mediat käyttävät hyväksi nuorten epävarmuutta ja vielä kehittymätöntä itsetuntoa ja identiteettiä. Nuorten media-arjessa on tapahtunut viime vuosina suuria

muutoksia. Vielä vähän aikaa sitten nuorten eniten käyttämä media oli radio tai televisio, mutta kehityksen myötä netti on muuttanut taskuun mahtuvaan älypuhelimeen, joka on tällä hetkellä nuorten eniten käyttämä media. Samalla koko netin merkitys on kasvanut ja sen parissa vietetty aika on ohittanut reilusti television parissa vietetyn ajan nuorten mediamaailmassa. Nuorilla vuorovaikutus tapahtuu suuremmaksi osaksi verkossa, ja arjessa kasvokkain tapahtuvia kohtaamisia alkaa olla yhä vähemmän. Nuorilla myös eri medioiden käyttö on usein päällekkäistä. Nuoret pystyvät seuraamaan televisiota ja nettiä samanaikaisesti ja nykyaikaiset älypuhelimet mahdollistavat median jatkuvan käytön. Älypuhelimilla voidaan olla samaan aikaan useammassa eri paikassa, muun muassa keskustelemassa eri ryhmissä ja samalla kuunnella musiikkia. Yleensä nuoret käyttävätkin älypuhelimiaan kaikkialla ja melkein kaiken aikaa. (Rahja 2013, 5, 22.)

3.4 Nuorten mediaharrastaminen

Tytöt kuuntelevat musiikkia ja radiota poikia enemmän, pojat puolestaan pelaavat erilaisia pelejä tyttöjä ahkerammin. Sanomalehtien ja verkkolehtien lukijoina pojat taas ovat hieman tyttöjä aktiivisempia, koska tytöt lukevat enemmän painettuja sanomalehtiä. Kirjoja tytöt lukevat huomattavasti poikia aktiivisemmin. Radion kuuntelu tapahtuu myös useimmiten älypuhelimien kautta. Nykyajan älypuhelimet ovat jo niin hyviä, että nuori ei välttämättä tarvitse muuta laitetta ollenkaan selviytyäkseen arkipäivän asioista. Kännykällä pystytään hoitamaan kaikki tarvittavat asiat, pankkiasioista sähköpostin lukemiseen. Sosiaalista mediaa käytetään myös siksi, että sen kautta on mahdollista tuoda esiin omaa identiteettiä. (Rahja 2013, 6.)

Nuoret ovat halukkaita kertomaan itsestään sekä elämästään julkisesti. Heille on tärkeää, että verkossa voi toimia vapaasti ja itsenäisesti. Suurin osa nuorista siis seuraa, lukee ja katselee verkossa muiden tekemiä sisältöjä, enemmän kuin itse tuottaa sinne mitään. Nuorten mediaan liittyvä harrastuneisuus ja omaehtoinen mediatuottaminen, on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Eri medioiden kanssa toimiminen on yleistynyt nuorten keskuudessa. Esimerkiksi bloggaaminen sekä omien valokuvien ja videoiden julkaisu on monelle nuorelle nykyään jo harrastus. Bloggaaminen ja muut netti-kirjoittelut ovat myös yleistyneet nuorten keskuudessa. Video- ja valokuvaharrastajien määrä on myös ollut kasvussa viime vuosiin nähden. Se taas kertoo siitä, että erilaiset

älypuhelimet ovat yleistyneet nuorten keskuudessa. Kameroiden hinnat ovat halventuneet ja kuvat ovat korostuneet sosiaalisessa mediassa. (Rahja 2013, 6.)

Muista mediaan liittyvistä harrastuksista elokuvissa, teatterissa tai konserteissa käyminen on edelleen nuorten vapaa-ajanviettotapa. Konsoli- tai tietokonepelien pelaaminen ja lukeminen ovat harrastuksista edelleen suosituimpia. Verkkopalveluiden kehittymien ja nuorilla olevien älypuhelimien uudistuminen ovat helpottaneet nuorten välistä yhteydenpitoa. Suosituimpia verkkopalveluita nuorten keskuudessa ovat: Facebook, YouTube, Blogger, Twitter, WhatsApp, Spotify ja Instagram. Näitä palveluita nuoret käyttävät lähes joka päivä erilaisiin tarkoituksiin. Osassa voi kuunnella musiikkia ja samalla pystyy vaikka katselemaan muiden julkaisemia kuvia. (Rahja 2013, 8.)

3.5 Median näkyvyys kouluissa

Oppiminen on muuttunut huimaa vauhtia kouluissa median tullessa kuvaan. Ennen vanhempi sukupolvi siirsi omat tietonsa, arvonsa ja tapansa nuoremmille. Nyt moni nuori on paremmin selvillä maailmantapahtumista kuin vanhempansa. Nuoret ovat internetin myötä osana globaalia maailmaa ja jakavat kokemuksiaan monien eri kulttuurien ja maiden nuorten ja aikuisten kanssa. Median merkitys onkin muuttunut, ja se on yhtenä kasvattajana kirkon, perheen ja koulun kanssa. (Nyyssölä 2008, 22, 23.)

Media on nykypäivänä keskeisessä osassa koulujen opetustilanteita. Mediaa käytetään eri aineissa oppimisen välineenä, mutta kouluissa myös opetetaan mediaa. Kouluissa on käytössä sanomalehdet, televisio, internet, elokuvat, myös oppikirjat ovat mediaa. Nuorilla saattaa olla selvästi enemmän tietoa mediasta kuin opettajilla, mikä voi hankaloittaa opettajan asemaa ja vaikeuttaa oppimistilanteita. Opettajien tulisikin olla hyvin perillä mediasta ja viestintäkulttuurista ja näin ollen he voivat siirtää oppilaisiin kriittisen medianlukutaidon, jotta nuoret oppivat käyttämään turvallisesti medialaitteita. (Nyyssölä 2008, 27, 28, 29.)

Mediakasvatus on toimintaa, jolla opitaan ja kasvetaan median parissa ja jolla vaikutetaan henkilön median käyttöön ja käyttötaitoihin. (Niinistö ym. 2006, 8.) Lapset ja nuoret voivat oppia mediasta ja median avulla merkityksellisiä tietoja ja taitoja. Osa mediasta ei voida käyttää oppimistilanteissa mutta osa on hyödyllistä oppimisen kannalta. Televisio voi esimerkiksi hyvin havainnollistaa abstrakteja asioita käyttämällä animaatiota hyväksi. Ohjelmia katsottaessa elokuva- ja medialukutaito lisääntyy, kun

ohjelmat analysoidaan ja niistä keskustellaan, katsojan oppimiskokemus syvenee ja mediakriittisyys kasvaa. Mediasta voidaan erotella fakta ja fiktio, joka esimerkiksi historiallisissa dokumenteissa voi hyvinkin sekoittua ja mediaesityksen luotettavuutta voidaan pohtia. Myös median viihteellistymistä voidaan tarkemmin arvioida, miten tämä viihteellisyys näkyy uutisissa tai dokumenteissa. (Nyyssölä 2008, 63, 64, 108, 109.)

4 MEDIAN VAIKUTTAVUUS

4.1 Median vaikuttavuustutkimukset

Median vaikuttavuutta voidaan tutkia vaikuttavuus-, käyttötarkoitus- tai vastaanotto-tutkimuksilla. Vaikuttavuustutkimuksissa tutkitaan median vaikutusta katsojaan. Vaikuttavuutta on vaikea tutkia, koska katsomiskokemukset ovat hyvin yksilöllisiä ja tunnepitoisia. Käyttötarkoitustutkimuksissa tutkitaan sitä, mitä median käyttäjä tekee medialla. Ihmiset eivät kuitenkaan aina pysty kertomaan miksi he käyttävät juuri tätä median muotoa, mikä on kyselyn kohteena. Vastaanottotutkimuksissa tutkitaan, miten katsoja lukee mediaa ja analysoi sitä tai mitä mediaesityksellä on tarkoitettu saavuttaa yleisön keskuudessa. Vastaanottotutkimuksiin kuuluu myös katsojamäärätutkimukset eri televisio-ohjelmilla. (Nyyssölä 2008, 42, 43.)

Median vaikutukset käyttäjään ovat hyvin yksilöllisiä, jolloin mitään yleistä tutkimusta tai käyttötapojen seuraamista ei voida mitata. Median vaikuttavuutta onkin hyvin hankala mitata ja samalla pitäisi mitata muita elinoloja ja ympäristöä, jotta saataisiin luotettavaa vaikuttavuusmittausta. Median vaikuttavuutta tutkitaan usein kyselytutkimuksella, jotka pohjautuvat ihmisen ajatteluun, käyttäytymiseen tai muihin tapoihin. Kyselyllä selvitetään ihmisten mieltymyksiä ja median syy-seuraus-suhdetta asenteisiin tai aggressiivisuuteen. (Mustonen 2001, 12.)

Nuorille suunnattuja tutkimuksia, joissa tutkitaan median käyttöä, on tehty paljon. Turun yliopiston tutkimus ”kouluikäisten teknologian käytöstä vapaa-ajalla” on näistä yksi. Tässä tutkimuksessa todettiin, että yhdeksän nuorta kymmenestä käyttää internetiä päivittäin. Nuorista viidesosa oli kokenut kiusaamista netissä, mutta suuriosa nuorista oli sitä mieltä, että tunnistavat internetin ja sosiaalisenmedian vaarat. (Kaarakainen, Kivinen & Tervahartiala 2013, 2.) Tutkimus nuorten syrjäytymisestä ja rikollisuudesta (oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja) toi esiin median

vaikutuksen syrjäytymiseen ja rikollisuuteen koulusurmien kautta. Tutkimuksessa kerrottiin uutisoinnin tapahtuneesta vaikuttaneen nuoriin negatiivisesti jolloin tekoja matkittiin jollain tavalla, sekä positiivisesti empatian ja myötätunnon lisääjänä. Tutkimuksessa todettiin nuorten syrjäytymisen moderneista median käyttötavoista johtavan vaikeuksiin selviytyä nyky-yhteiskunnasta ja saattavan aiheuttaa rikollista käyttäytymistä. Tutkimus toi myös esille väkivaltaisen mediasisällön lisäävän aggressiivisuutta niissä nuorissa, joilla on erinäisistä muista syistä taipumusta rikolliskäyttäytymiseen. (Salmi, Kivivuori & Siren 2009, 17.)

4.2 Tunteisiin ja tietoon vaikuttaminen

Jokaisella ihmisellä on merkittäviä elokuvakokemuksia. Ihmisillä herää aina jonkinlaisia tunteita heidän katsoessaan elokuvia. Jokin tietty elokuva tietyssä elämänvaiheessa aiheuttaa voimakkaamman tunnereaktion, jos elokuvan hahmoihin pystyy itse samaistumaan. Yhteenkuuluminen ja tunteminen ovat useimmiten mukana elokuvan katsomisessa. Nyssölän (2008, 42, 43) mukaan kaiken median on tarkoitus herättää katsojassaan tai käyttäjässään erilaisia tunteita. Tunteet voivat olla positiivisia, neutraaleja tai negatiivisia. Jos media ei herätä minkäänlaisia tunteita yleisössä sitä pidetään tylsänä tai huonona.

Elävässä kuvassa ideana on usein kasvokkain viestintä, sillä suora kontakti katsojan ja puhujan välillä luo tunnepitoisuutta tilanteeseen. Esimerkiksi dokumentissa puhujan tunteet, ilmeet ja eleet, kuten hymy tai kyyneleet, vaikuttavat vahvasti myös katsojaan. Elokuviin ja televisioon on keksittykin äärimmäisen hyvä ja vaikutusvaltainen keksintö, joka on lähikuva ihmiskasvoista. (Hietala 2007, 52.)

Kalakosken artikkelissa (2013) mainitaan tieto yhdeksi vahvaksi vaikuttamisen keinoksi mediassa. Etenkin tietopohjaisissa dokumenteissa juuri tieto ja tunteet ovat voimakkaimmat katsojien vaikuttajat. Usein sen, minkä hyväksymme tunnetasolla, hyväksymme myös tietotasolla ja myös tieto tehostaa tai laimentaa katsojan tunnekokemuksia. Tunne ja tieto kulkevatkin siis monesti rinnakkain esimerkiksi dokumenttelokuvassa.

Tiedolla vaikuttaminen on kuitenkin haastavampaa, kuin tunteilla vaikuttaminen, sillä ihmiseen pinttynyttä tietoa on hankala lähteä muuttamaan. Erilaisten käsitysten muuttaminen tarvitsee aikaa, ja se herättää usein negatiivisia tunteita. Sujuva tarina on tär-

keää, sillä uusia asioita voi olla katsojan vaikea hahmottaa, kun taas johdonmukaisista tarinoista saa paremmin kiinni ja asiat tuntuvat katsojista tutummilta, jolloin niitä on myös helpompi prosessoida. Jos katsojan arvomaailma ja omat käsitykset ovat samalla linjalla kuin esimerkiksi dokumentissa esiintyvä tietoperusta ja käsitykset, on katsojan helppo hyväksyä ne jopa kritiikittömästi. Tiedon lähteen luotettavuus on myös hyvä vaikuttamisen keino. Jos katsoja ei jaksa arvostella syvällisesti tietoa, riittää monesti, kun tieto on peräisin esimerkiksi yliopiston tutkijalta, ja näin tieto menee paremmin perille. (Kalakoski 2013.)

4.3 Suoja- ja riskitekijät mediassa

Suojatekijöitä nuorten mediasuhteessa ovat muun muassa nuoren hyvät mediataidot, kriittisyys, turvalliset ihmissuhteet ja sosiaaliset taidot. Myös myönteiset, eettiset ja kehitystä tukevat sisällöt suojaavat nuorta mediassa. Median monipuolinen käyttö ja vanhempien ohjaus ja valvonta edesauttavat median turvallista käyttöä. Läheisten ihmisten omat mallit suojaavat myös nuorta omassa mediasuhteessa ja sen kehittymisessä. Riskitekijöitä puolestaan nuorten mediasuhteessa ovat hyväuskoisuus, ihmissuhteiden turvattomuus ja vähäisyys, heikot sosiaaliset taidot, sellaiset median sisällöt, jotka ovat kehitystasolle sopimattomia tai mahdottomia vielä ymmärtää, ja sellaiset sisällöt, jotka herättävät liian voimakkaita tunteita nuorena. (Salokoski & Mustonen 2007, 30.)

Todellisuutta pakeneva motivaatio voi altistaa nuorta ajautumaan väärille urille mediassa. Liian vahva mielialaa kohottava vaikutus tai vanhempien välinpitämättömyys ovat iso riskitekijä nuorelle, joka vasta opettelee median käyttöä. Läheisten ihmisten omat mallit saattavat myös olla riskitekijänä nuorten mediasuhteessa. (Salokoski & Mustonen 2007, 30.) Kunhan erilaiset kokeilut eivät haittaa nuoren fyysistä tai psyykkistä terveyttä, nuoren on hyvä antaa testata erilaisia asioita ja toimintatapoja. Vain kokeilemalla voi löytää itselle sopivin tapa olla ja elää. Sopivan elämäntyylin löytämiseen menee aina aikaa. Joissakin asioissa ja joillakin ihmisillä siihen menee koko elämä. (Murrosikä alkaa.)

4.4 Suora ja epäsuora mediavaikutus

Suoraa mediavaikutusta on, jos media vaikuttaa suoraan katsojan käyttäytymiseen tai se aiheuttaa katsojassa esimerkiksi pelkoa. Perus mekanismi suorassa mediavaikutuk-

nessa on ärsyke–reaktio–asetelma eli behavioristinen malli. Tästä esimerkkinä, ettei esimerkiksi väkivaltainen elokuva aiheuta välttämättä suoraan väkivaltaista käyttäytymistä, vaan se herättää aggressiivisia tunteita, joka taas johtaa väkivaltaan. (Kupiainen & Sintonen 2009, 119.)

Epäsuora mediavaikutuksia tutkittaessa kiinnitetään taas huomiota vaikuttavatko viestien eri osat toisiinsa ja kuinka vaikutukset syntyvät katsojaan esimerkiksi hänen tulkintojen, merkityksien, arvojen ja uskomusten pohjalta. Vaikutukset voivat olla lyhyt- tai pitkäkestoisia. Esimerkiksi propagandan vaikutukset ovat usein lyhytkestoisia, vaikka niiden on tarkoitus vaikuttaa pitkäkestoisesti, kun taas Hollywood-viihteen ei välttämättä ole tarkoitus vaikuttaa kuin lyhytkestoisesti tunteisiin, mutta kuitenkin ne vaikuttavat vuosien mittaan hyvinkin pitkäkestoisesti, esimerkiksi muokkaamalla käsitystä maailmasta. (Kupiainen & Sintonen 2009, 119, 120.)

4.5 Median haittavaikutukset

Median vakavimmat haittavaikutukset nuorten kehitykselle ovat esimerkiksi mediaväkivalta, seksi ja porno. Pitkäaikainen väkivaltaviihteelle altistuminen voi lisätä empatian hiipumista ja turtumista väkivaltaan. Joillakin nuorilla saattaa esiintyä väkivaltaisia fantasioita ja toimintamalleja. Netti- ja kännykkäkiusaaminen sekä seksuaalinen hyväksikäyttö ovat uusia mediaväkivallan muotoja, jota voidaan tehdä internetissä. Nuorille tytöille puolestaan voi kehittyä jonkin asteisia seksuaalisen kehityksen ja fyysisen minäkuvan ongelmia, sillä usein mediassa ja mainoksissa esiintyvät mallit voivat tuottaa tytöille ulkonäköpaineita ja lisätä riskiä identiteetti-ongelmien, kuten syömishäiriöiden syntyyn. (Salokoski & Mustonen 2007, 10, 11.)

Ongelmakäytöksi ovat myös muodostumassa netti- ja peliriippuvuudet. Koska internet on nykynuorille luonteva ilmaisun ja viestinnän kanava, tulisi aikuisen tukea ja asiantuntija-apua olla saatavissa siellä, missä nuoretkin liikkuvat eli juuri internetissä. Kasvatusvastuussa olevien ihmisten tulisi myös seurata mediateknologian kehitystä ja päivittää omia digitaalisen median käyttötaitojaan. (Salokoski & Mustonen 2007, 14.) Nuorilla yhtenä median haittavaikutuksena näkee myös esimerkiksi niin sanottua ”Facebook-masennusta”, joka syntyy liiallisesta sosiaalisen median käytöstä, ja se näkyy perinteisin masennuksen oirein, kuten muuttuvin nukkumis- ja syömistottumuksina, mielenvaihteluina, syrjäytymisenä tai kaveriporukoiden vaihteluina (Gordon 2011).

Negatiivisilta mediakokemuksilta suojaa saamantapaan kuin huonoilta elämäkokemuksilta turvallinen kasvuympäristö, ihmissuhteet, hyvä tunne-elämä, arvostava ja kunnioittava kasvatus. Ystävät ja harrastukset parantavat mahdollisuuksia hyvään sosiaaliseen elämään. Myös luotettava ja kannustava vanhempien ja lapsen välinen suhde koetaan tärkeäksi pienentämään median haittavaikutuksia. (Niinistö ym. 2006, 13.) Median kohtuullinen käyttö ja nuorten valistus median hallintaan pienentää riskiä median haittavaikutuksiin. Aikuisen mukanaolo, tuki ja mielenkiinto nuoren median käyttöä kohtaan vähentää myös riskiä haittavaikutuksiin. (Niinistö ym. 2006, 26, 27.)

Median riskivaikutukset ovat yksilöllisiä ja myös ohimeneviä. Kaikista teininä alkoholia nauttineista ei tule alkoholisteja, eikä väkivaltapelejä pelanneista lapsistakaan tule empatiakyvyiltään heikompia aikuisia. Median vaikutuksia ei siis voi vähätellä. Erilaisilla medioilla voidaan aiheuttaa joillekin käyttäjille jonkin asteisia ongelmia joissakin olosuhteissa. Sisältö, joka on yhdelle riski, voi taas toiselle olla suorastaan terapeutista. Suhde mediaan on aina yksilöllinen, joten yleisiä oletuksia ei voida tehdä. Tulkintaan vaikuttavat aina yksilölliset tekijät, kuten tulkitsijan oma persoonallisuus, kasvatus, sekä aikaisemmat kokemukset. (Salokoski & Mustonen 2007, 16.)

4.6 Median positiiviset vaikutukset

Median vaikutukset eivät vaikuta vain negatiivisesti nuoriin sekä heidän käyttäytymiseen ja asenteisiin, vaan medialla on myös positiivisia vaikutuksia nuoriin. Media jakaa ja antaa nuorille paljon kulttuurillista ja poliittista tietämystä, dokumenttielokuvat ja uutiset ovat tästä hyviä esimerkkejä. Nuoret, jotka muuten eivät esimerkiksi tapaa oman kulttuurinsa edustajia, hyötyvät mediasta erittäin paljon. Media voi tarjota nuorelle monipuolisen tiedotusvälineen ja mahdollistaa esimerkiksi stereotyyppien kyseenalaistamisen. Uutislähteet taas voivat mahdollistaa nuoren poliittisen kannan kehittämisen. Media mahdollistaa myös esimerkiksi hyväntekeväisyyden tekemisen helposti. (Mokeyane.)

Nuoret voivat myös oppia parantamaan sosiaalisia taitojaan osallistumalla sosiaaliseen mediaan. Media helpottaa myös samanhenkisten ihmisten löytämistä ja näin myös uusien kavereiden. Uusien ystävyysuhteiden viljeleminen mahdollistaa pääsyn laajempiin verkkoihin, jotka tarjoavat yhä enemmän oppimista sekä sosiaalisia mahdollisuuksia. Sosiaalinen tuki nuorelle on myös positiivista, sillä esimerkiksi internetin kautta on helpompaa hakea tukea, sillä siellä voit pysyä anonyyminä. (Mokeyane.)

4.7 Median vaikutus nuorten identiteettiin

Media vaikuttaa laajasti nuorten tunne-elämän ja identiteetin kehitykseen sekä fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Median vaikutukset nuoriin vaihtelevat yksilöittäin ja heidän kehitysvaiheesta riippuen. Nuoruusiässä kaveripiirin vaikutus median käyttöön kasvaa. Mediaa voidaan käyttää motivoivana ja voimaannuttavana ympäristönä kasvatuksen ja kehityksen tukemisessa, kunhan vain muistetaan suunnitella mediasisällöt kehittämään nuorten tietoja ja taitoja. Mediaa voidaan myös soveltaa monin tavoin erilaisina oppimisympäristöinä. Median avulla voidaan nuorille opettaa ja samalla kehittää heidän moraalista ajattelukykyä, empatiakykyä, sekä kielitaitoa. (Salokoski & Mustonen 2007, 10, 11.)

Sisältöjen ollessa nuoren ikätasoon soveltuvia, media tarjoaa nuorelle erilaisia tunnekokemuksia ja mahdollisuuden harjoitella omien tunteiden hallintaa. Nuori voi myös rakentaa itselle erilaisen identiteetin median avulla. Media on nuorelle tärkeä ja uudenlainen sosiaalisen verkottumisen ja viestinnän väline. Internet tarjoaa myös nuorille paljon uudenlaisia mahdollisuuksia aktiivisempaan itseilmaisuun ja vertaistuen saamiseen erilaisissa ongelmatilanteissa. Nuori voi kysyä nimettömästi apua johonkin häntä askarruttavaan kysymykseen, netissä olevilla keskustelupalstoilla. (Salokoski & Mustonen 2007, 46.)

5 ELOKUVA- JA MEDIAKASVATUS

5.1 Elokuvakasvatus nuorille

Elokuvakasvatus on elokuvakokemuksen jakamista lapsen tai nuoren kanssa. Elokuva katsotaan yhdessä ja elokuvasta keskustellaan ja sitä analysoidaan. Lapsen elokuvakokemusta helpottaa, kun hän saa kysyä ja pohtia aikuisen kanssa vaikeasti ymmärrettäviä kohtia elokuvasta. Elokuva antaa katsojallaan mahdollisuuden tutusta esimerkiksi uusiin asioihin, kulttuureihin ja rituaaleihin. Kokemus herättää tunteita ja elämyksiä. Nämä tunteet ja elämykset jaettuna aikuisen kanssa tukevat lapsen tai nuoren kehitystä kriittiseksi mediankäyttäjäksi. Onnistunut kokemus elokuvaa katsoessa saa katsojan tempautumaan elokuvaan mukaan, ja näin katsomisesta tulee suuri tunnekokemus. Mikään elokuva ei toimi, jos se ei herätä katsojassaan jonkinlaisia tunteita, vaikka elokuva olisi kuinka hyvin tehty. (Kovanen 2013, 11, 49.)

Elokuvanlukutaidossa mennään syvemmälle elokuvaan ja erotellaan ja ymmärretään elokuvan rakennetta. Elokuvasta havainnoidaan sen muotoa, sisältöä ja teemoja. Aikuinen, joka pystyy lukemaan elokuvaa, voi siirtää taidon lapsille ja nuorille. Elokuvanlukutaidon myötä myös medianlukutaito lisääntyy ja mediakriittisyys kasvaa. Elokuvakasvatus ja elokuvanlukutaito voidaankin katsoa olevan audiovisuaalisen mediakasvatuksen ydin nyky-yhteiskunnassa, jossa media valtaa jokapäiväistä elämää osana kansalaistaitoja. (Kovanen 2013, 13–14.)

Elokuvananalyysin tarkoituksena on saada katsoja huomioimaan ja ymmärtämään elokuvan rakennetta ja periaatteita, eli katsoja tekee havaintoja elokuvasta ja keskustelee niistä jälkeensä. Analyysissä voi tuoda esiin esimerkiksi henkilöt, juoni ja elokuvan tekijät. Siinä voidaan myös miettiä, mihin paikkaan elokuvan tarina sijoittuu, mitä lajityyppiä elokuva oli ja mitä elokuva itsessään herätti. (Kovanen 2013, 65.)

Elokuvan lajeja ovat draama, historiallinen elokuva, sotaelokuva, western, trilleri, fantasia, sci-fi, komedia, seikkailuelokuva, musikaali, road movie, animaatio ja kauhu. Elokuviin kuuluvat myös dokumentit, joilla todellisuutta taltioidaan. Niissä ihmiset esittävät itseään ja kertovat omasta todellisesta elämästään. (Kovanen 2013, 124.) Kaikki elokuvat sopivat elokuvakasvatukseen. Kun elokuvaa katsotaan kriittisesti ja sitä analysoidaan, on katsomiskokemus kasvattava. Kouluissa elokuvakasvatus voi tehdä oppimisesta aktiivisempaa, jolloin opetussuunnitelmaan voi sisällyttää eri aineisiin erilaisia elokuvia. Opettajat ovat omalla tahollaan vastuussa lasten ja nuorten elokuvakasvatuksesta ja heidän tulisivatkin ottaa laajemmin käyttöön eri elokuvia eri aineissa. Elokuvilla on suuri pedagoginen hyöty, jota kannattaa käyttää oppimisessä hyväksi. (Kovanen 2013, 16–17.)

5.2 Dokumenttielokuva

Elokuvaan liittyvät liikkuva kuva, monikerroksinen ääni ja sen perusta on kuvien, sekä äänien leikkaaminen keskenään niin, että katsojalle syntyy uusia mielikuvia. Elokuva on taidetta luoda näitä mielikuvia ja elokuvaa tehdessä täytyy miettiä, miten katsojassa onnistutaan herättämään nämä halutut mielikuvat tai kuinka esimerkiksi katsoja saadaan tuntemaan surua tai miten hänet saa nauramaan. Elokuva on kertomus, jolla on alku keskiväli ja loppu, jota ei esimerkiksi kuvista näe. (Mikä on dokumenttielokuva?)

Dokumenttielokuvan käsite on syntynyt 1930-luvulla, ja dokumentointi viittaa historiankirjoittamisen menetelmään (Ruoho 2011, 112). Dokumenttielokuva perustuu asioihin, jotka ovat tapahtuneet todellisuudessa, sekä oikeisiin ihmisiin. Kuitenkin dokumentteja tulee katsoa kriittisesti, sillä elokuva on ohjaajan tulkitsemaa todellisuutta. Ohjaaja kerää pätkiä ääninä, havaintoina sekä kuvina ja yhdistää, sekä kokoaa oman tulkintansa aiheesta. Dokumentti voi olla viihdyttävä, hauska ja informatiivinen, mutta sillä on aina yhtenäinen tyyli ja siinä on vahvaa tulkintaa elokuvaa käsittelevästä aiheesta. Dokumentti on erinomainen vaikuttamisen väline, sillä se voi antaa katsojalle uutta tietoa, ymmärrystä tai jopa ohjeita toimia muuttaa maailmaa. Tieto vaikuttaa katsojaan vahvasti, mutta suurempi vaikuttaja ovat tunteet. Dokumentin tarkoituksena onkin tiedon jakaminen ja vaikuttaminen. (Mikä on dokumenttielokuva?.)

Dokumentaarisuudella pyritään tallentamaan ulkoista todellisuutta kuvaamalla sitä mahdollisimman puolueettomasti, mutta yrittäen samalla vaikuttaa myös yleisön asenteisiin. Esimerkiksi tv-uutinen ja draama voivat hyödyntää dokumentaarisuutta, joka viittaa todellisuuden hahmottamiseen. Dokumentaarisuus on kiinni siitä, miten katsoja ymmärtää todellisuuden suhteen. Dokumentaarisuuden idea nojautui aluksi kansalaisyhteiskunnan muotoutumiseen, journalistiseen ideaan raportoida tapahtumia kuvin, analyysin, sekä katsojien omin silmin. Dokumentoivat ohjelmat eivät vain kuvaa ja esitä tapahtumia, vaan myös ohjaa todellisuutta. Tämä on kuitenkin vuosikymmenten aikana muuttunut. (Ruoho 2011, 118.)

5.3 Dokumentin vaikuttavuus

Dokumentit eroavat muusta mediasta, kuten lehdistä ja radiosta siten, että elävää kuvaa katsoessa katsoja kokee katsovansa todellisuutta omin silmin ja tästä seuraa vähintään elämys ja tunne. Näkeminen on omakohtainen kokemus, ja se synnyttää usein jonkinlaisen tunteen ja tunnereaktion. Elävä kuva vie katsojan paikan päälle, ja siksi katsojien on helppo uskoa tapahtuma todeksi, kun tapahtuma nähdään esimerkiksi uutisissa tai dokumentissa kuin että se luettaisi esimerkiksi lehdestä. Dokumentin on helppo vaikuttaa ihmisen tunteisiin, ja näin elävä kuva on vahva vaikuttavuuden väline katsojissa. Esimerkiksi, jos lehdessä lukee ”*Afrikassa tarvitaan apua nälänhätään, auta!*”, se tuskin vaikuttaa kovin vahvasti lukijaan, mutta jos sama näytetään televisiossa, jossa kuvataan myös nälkiintyneitä lapsia, herättää se jo aivan eri tavalla tunteita katsojassa ja näin saadaan katsoja mahdollisesti lähettämään rahaa hyväntekeväisyy-

teen. Ihmisiin vaikutetaan paljon enemmän tunteiden, kuin järjen avulla. (Hietala 2007, 126, 127.) Dokumenttielokuva on vaikuttava ja elämyksellinen kokemus.

5.4 Mediakasvatus

Herkman (2007, 10–12) kirjoittaa, että kriittisessä mediakasvatuksessa erityisesti internetin, kännyköiden, erilaisten tietokonepelien ja kasvatuksen välinen suhde on jo pitkään saanut enemmän huomiota osakseen. Kriittinen mediakasvatus on koko mediakasvatuksen tavoitteena. Kriittisellä mediakasvatuksella henkilö kykenee kyseenalaistamaan näkemänsä ja kuulemaansa, sekä käyttämään mediaa itselleen sopivalla tavalla. (Niinistö ym. 2006, 8). Kriittiselle mediakasvatukselle on meidän yhteiskunnassamme selkeä paikka ja sen tärkeyden ovat myös jotkut koulut huomanneet ja niissä kouluissa siihen on haluttu panostaa myös itse opetuksessa. Kriittiselle mediakasvatukselle on annettava vielä paljon aikaa, jotta useammat koulut lisäisivät sen opetussuunnitelmaansa. Kriittisessä mediakasvatuksessa pitää aina muistaa lasten ja nuorten erilaisuus ja eri-ikäisyys. Sitä mukaa, kun nuori kasvaa ja kehittyy, tulisi mediakasvatuksen tukea nuoren kasvua ja kehitystä samassa suhteessa nuoren ikään nähden. Kriittisellä mediakasvatuksella on mahdollisuus tukea nuoren minäkuvaa ja auttaa nuorta kunnioittamaan muita ihmisiä. Samalla mediakasvatus kehittää nuorten empatiakykyä. (Herkman 2007, 10–12)

Mediakasvatus on loistava työväline koulutyössä. Nuoret ovat koko ajan alttiina erilaisille median vaikutuksille ja samaan aikaan heidän tulisi oppia itsenäisiksi ja aktiivisiksi ihmisiksi. Nuoren ikä, sukupuoli, tiedot ja taidot, arvot ja asenteet, harrastukset sekä lähiympäristö, perhe ja kaverit vaikuttavat todella merkittävästi siihen, kuinka paljon media heihin vaikuttaa. Välillä nuorilla on kausia, että medially on suuri vaikutus nuoren maailmassa, ja vähän ajan kuluttua se onkin muuttunut ihan vähäpätöiseksi asiaksi nuoren mielessä. (Herkman 2007, 10–12.)

Kriittinen mediakasvatus haluaa antaa apuvälineitä, jotta nuorista kasvaisi kunnioittavia, suvaitsevaisia, oikeudenmukaisia ja erilaisuutta hyväksyviä ihmisiä. Kriittinen mediakasvatus ei ole kielteisyyttä, vaan kyselevää ja uteliasta suhtautumista nyky-yhteiskuntaan. Median kautta heijastetaan myös nuorten käsityksiä sukupuolesta, seksuaalisuudesta ja kansallisuudesta. Ongelmaperustaisen oppimisen (problem based learning) teorit ja uusien oppimisympäristöjen käyttö ovat olleet piristävää lisä koulu-

tuksiin, kun yritetään löytää uusia oppimismuotoja. Osa kouluista on omaksunut hyvin uuden oppimismuodon osaksi opetusohjelmaa. (Herkman 2007, 10, 14, 22, 35, 39.)

5.5 Kriittisen mediakasvatuksen haasteet

Mainonta on ollut jo pitkään kriittisen tarkastelun alla, koska mainokset ovat otollisia analyysikohteita mediakasvatuksen näkökulmasta. Nuorille ajankohtaisia ovat olleet ajatukset kansallisuudesta, rodusta, seksuaalisuudesta, sukupuolesta, populaarikulttuuristen viittausten ja huumorin käytöstä. 1990–2000-lukujen kulutusmyönteisessä ilmapiiressä ja mainontaan kohdistettujen arvostelujen myötä on mainoskuvastojen tapaan korostettu seksuaalisuutta ja sukupuolisuutta sekä joskus myös väkivaltaa erityisesti nuorille suunnatussa mainonnassa. Mainokset ovat tulleet luonnolliseksi osaksi meidän kulttuuriamme samalla, kun kulttuuri on kaupallistunut. (Herkman 2007, 216–217.)

Kriittisen mediakasvatuksen tarpeellisuus on korostunut samaan aikaan kun kaupallinen populaarikulttuuri sekä nuorten kulutustottumukset ovat muuttuneet. Mainonnalla on suuri merkitys sen suhteen, millaisia mielikuvia tuotteiden ja brändien ympärille muodostuu. Myös julkisuuden henkilöillä ja nuorten keskuudessa suosituimmilla tuotemerkeillä on suuri vaikutus nuorten kriittisessä mediakasvatuksessa. Tuotemerkeihin liittyvät mielikuvat ovat nuorille tärkeitä. Tällä hetkellä mediassa myydään nuorille juuri vedoten näihin mielikuviin, joita ovat muun muassa seksikkyyttä, trenditietoisuus, nuorekkuus, tyylitietoisuus, rentous, ”coolius” ja asenne. Asenne puolestaan tarkoittaa myönteistä tai kielteistä suhtautumistapaa asioihin, ilmiöihin, johonkin tapahtumaan tai ihmisryhmään. Nuoret omaksuvat asenteet kodin ja lähiympäristön vaikutuspiiristä. (Herkman 2007, 218–219.)

Kriittisen mediakasvatuksen haaste on saada populaariviihde ja kulttuuri mukaan koulujen opetukseen. Vaarana taas saattaa olla kriittisyyden unohtuminen kokonaan. Ajan hermoilla pysyminen koulumaailmassa on todella tärkeää. Nykynuoret ovat paljon aikuisia taitavampia käyttämään erilaista mediaa ja opettajille on järjestetty erilaisia koulutuksia, jotta he pystyisivät paremmin vastaamaan nykynuorten tarpeisiin. Riskinä on myös opetuksen muuttuminen pelkäksi yleissivistäväksi ammattikoulutukseksi nykyisen sivistysihanteen kustannuksella. Kriittisen mediakasvatuksen päätavoite on lisätä nuorten aktiivisuutta yhteiskunnassa, joka voi näkyä politiikan kiinnostuksena, erilaisena kansalaistoimintana tai omien kulutusvalintojen tarkempaan pohtimiseen.

Kriittisellä mediakasvatuksella pyritään solidaarisempaan ja tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan. (Herkman 2007, 220, 225, 226.)

6 AIHEEN VALINTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Uusi kausi

Marko Kiviojan Uusi kausi -dokumenttielokuva seurasi pesäpalloilija Saku Kapasen huippu-urheilijan uran päättymistä ja siirtymistä pois pelikentiltä kahden kauden ajalta. Juvan Pallostalolta liikkeelle lähtenyt Kapanen edusti uransa viimeiset kaudet Kouvolan pallonlyöjiä. Miesten Superpesiksessä Kapanen ehti pelata 541 ottelua. Kapanen opiskeli sosionomiksi pelaamisen ohella ja siirtyi työelämän pariin peliuran loputtua. Dokumentin ajatus on näyttää, mitä suunnitelmallisuus merkitsee. Peliuran aikana ajatus voi olla hetkessä elämistä, mutta urheilijan pitäisi myös miettiä uran jälkeistä elämää. (Marko Kiviojan Uusi kausi -dokumenttielokuvan viimeistelyssä.)

Marko Kiviojalla ajatus dokumentin tekoon pesäpalloilija Saku Kapasen uran lopettamisesta ja tulevaisuuden suunnittelusta lähti liikkeelle työpaikalla, kahvitaulla Sakun kanssa. Kivioja seurasi Kapasen elämää kameran kanssa vuosina 2011–2013. Marko Kivioja ei ole itse seurannut liiemmin urheilua, mutta urheilu-uran lopettaminen sekä urheilun taustat ovat kiinnostaneet. Kun dokumentti alkoi valmistua, MMM-Videoframe25 ry alkoi etsiä ja teettää opinnäytetyötä. Vaikuttavuustutkimuksen mahdollisti Suomen Kulttuurirahaston Kymenlaakson rahasto. (Kivioja 2014.)

Saku Kapanen lähti dokumenttiin mukaan, jotta nuoret urheilijat saisivat pohdittavaa omaan tulevaisuuden suunnitteluun ja urheilu-uran jälkeiseen aikaan jo ennen kuin ura on loppunut. *”Urheilu on vain yksi osa elämää, vaikka se nuorena voi tuntua koko elämälle kaikkine panostuksineen. En olisi lähtenyt mukaan dokumenttiin, joka olisi kertonut minusta vain pesäpalloilijana!”* *”Dokumentti kertoo pelaamisen lopettamisesta ja urheilun jälkeiseen elämään valmistautumisesta. Toivottavasti dokumentti herättää ajatuksia ja saa ihmiset pohtimaan tulevaisuuttaan.”* (Tulevaisuuden kaipuu.)

MMM-Videoframe25 ry on tilannut kaksi opinnäytetyötä tutkimaan Uusi kausi -dokumenttielokuvan vaikuttavuutta, määrällisen, sekä meidän laadullisen opinnäytetyön. Opinnäytetöistä on tarkoitus kasata materiaalia samaan pakettiin dvd:n kanssa kouluille ja urheiluseuroille. Uusi kausi -dokumenttielokuva on ostettavissa MMM-

Videoframe25 ry:n nettisivuilta, osoitteesta

http://www.videoframe25.net/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Item=6 ja opinnäytetyöt ovat saatavissa osoitteesta

http://www.videoframe25.net/index.php?option=com_content&view=article&id=63.

Haastattelimme Marko Kiviojaa 3.6.2014. Hän koki opinnäytetyöt tärkeäksi, sillä ne tuovat lisäarvoa dokumentille. Dokumentilla on vain lyhyt näkyvyys- sekä vaikuttamisaika ja näytöksiä on hankala järjestää. Opinnäytetöiden avulla näkyvyyttä voidaan pidentää, sillä opinnäytetyön voi lukea helposti esimerkiksi internetistä ja ne on tarkoitus ladata MMM-Videoframe25:n internetsivuille. Uusi Kausi -dokumenttielokuva ja opinnäytetyöt on tarkoitus julkaista muun muassa kouluille opettajien käyttöön, ja tähän pakettiin on kerätty opinnäytetyöstämme oppilaita kiinnostavia keskustelunaiheita sekä tuloksia dokumentin vaikuttavuudesta. Kiviojan oma mielenkiinto dokumentin vaikuttavuudesta oli myös yksi syy opinnäytetöiden tilaamiseen. (Kivioja 2014.)

6.2 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, voiko Marko Kiviojan Uusi kausi dokumenttielokuva vaikuttaa nuoriin ja heidän tulevaisuuden suunnitteluun. Suvi Mellanen opinnäytetyö ”Dokumenttielokuvan katsomisen vaikutukset tulevaisuuden suunnitteluun nuorten kokemana” (2014) käsittelee samaa aiheita meidän opinnäytetyömme kanssa. Mellanen tutkii työssään Marko Kiviojan Uusi Kausi dokumenttielokuvan vaikuttavuutta nuoriin kyselylomakkeiden avulla, kun me tutkimme vaikuttavuutta laadullisesti haastatteluilla.

Haastattelurunko mietittiin yhdessä tilaajan ja opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa. Poimimme dokumentista tärkeimmät teemat esille, joita olivat harrastukset, ihmissuhteet ja tulevaisuuden suunnittelu. Tämän jälkeen rakensimme haastattelurungon. Kokoamamme runko lähetettiin tilaajalle sähköpostilla hyväksyttäväksi. Haastattelurunko on tärkeä ja merkityksellinen, jotta saadaan sitä tietoa ja aineistoa kerättyä, mitä haetaan. Kysymyksiin päädyttiin, kun mietimme, mitä haluamme lähteä selvittämään: suunnitteleeko nuoriso tulevaisuuttaan, vaikuttiko dokumentti heidän asenteisiinsa tulevaisuuden suunnittelussa ja mitä muita ajatuksia dokumentti herätti. Kysymyksiin me kokosimme myös viitteitä dokumentista, jolloin nuorten on helpompi liit-

tää haastattelu ja haastattelun teemat dokumenttiin. Näin myös jokainen kysymys valittiin perustellusti.

Haastattelun kysymykset:

1. Voiko mielestänne tällaisella dokumentilla vaikuttaa nuorten käsityksiin tulevaisuuden suunnittelussa?
2. Dokumentissa Saku sanoi, että olisi hyvä olla jotain suunnitelmia, muutakin kuin se urheilu. Hän puhui myös dokumentissa tulevaisuuden suunnittelusta ja tyhjän tilan välttämisestä opiskelun ja uran välillä. Kuinka paljon te olette suunnitelleet tulevaisuuttanne?
3. Vaikuttiko dokumentti asenteisiin tai ajatuksiinne oman tulevaisuuden suunnittelussa, heräsikö uusia näkökulmia mitä pitää ottaa huomioon?
4. Saku kertoi siitä, kuinka hän pikkuhiljaa kypsyy ajatukseen lopettaa urheilu-ura. Mitkä asiat teillä vaikuttavat tulevaisuuden suunnitteluun tällä hetkellä?
5. Dokumentissa tuli selväksi, että Sakulla harrastuksesta tuli ammatti. Kuinka paljon teillä vaikuttavat harrastukset tulevaisuuden suunnitteluun?
6. Sakulla oli aika kiireinen elämävaihe pelaamisen, työn ja opiskelun takia. Se kuormitti varmasti myös perhettä. Kuinka paljon teillä ihmissuhteet, vanhemmat, tyttö-/poikaystävät, vaikuttavat tulevaisuuden suunnitteluun?
7. Mitä muita tunteita, ajatuksia, dokumentti teissä herätti? Haluatteko lähettää Sakulle tai Markolle jotakin terveisiä dokumentista?

6.3 Aineistonkeruumenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytimme opinnäytetyössä kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimuksen yhtenä tavoitteena on ymmärtää asioita ihmisten ja asiakkaiden näkökulmasta. Laadullinen tutkimus keskittyy sanoihin, lauseisiin ja tulkintoihin, ei niinkään lukuihin. Se keskittyy aiheeseen syvällisesti, eikä yleisesti. (Mitä laadullinen tutkimus on? 2009.) Laadullinen tutkimus voi olla jatkoa

kvantitatiiviselle eli määrälliselle tutkimukselle, kun halutaan syvällisempää tulkintaa aiheesta (Kananen 2008, 26). Myös meidän opinnäytetyön rinnalle oli tilattu toinen, kvantitatiivinen opinnäytetyö. Meidän tehtävänä oli syventyä enemmän aiheeseen ja saada tarkempia, henkilökohtaisempia ajatuksia ja mielipiteitä esille.

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme nauhoitettavaa teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 77.) Teemahaastattelun avulla varmistetaan, että kaikki aihealueeseen valitut ja liittyvät asiat tulevat käsiteltyä (Kananen 2008, 73.) Teemahaastattelun tarkoituksena on selvittää ihmisten tulkintoja, merkityksiä ja ajatuksia eri asioista. Haastattelussamme teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen, eli dokumentissa jo esiin tulleisiin asioihin. Teemahaastattelulla on pyrkimys löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Haastattelussamme oli myös hieman narratiivisia, eli kerronnallisia piirteitä, sillä haastattelumme kysymykset tukeutuivat dokumenttiin. Kyselimme haastattelussa kysymyksiä viittaamalla niitä dokumentissa käsiteltäviin asioihin. Narratiivisen tutkimuksen kohteena voi olla esimerkiksi dokumentti, aivan kuten meidän tutkimuksessa. (Narratiivinen analyysi.)

Laadullisen tiedon keräämiseen me käytimme haastattelua ja haastattelumuotona käytimme ryhmähaastattelua. Ryhmähaastattelussa säästimme aikaa, sillä saimme useamman nuoren mielipiteet ja ajatukset yhdellä kertaa. Koimme, että ryhmähaastattelussa haastateltavilla nuorilla voisi olla vapautuneempi tunnelma, jolloin haastattelu sujuisi luontevammin. Ryhmähaastattelu ei välttämättä toimi, jos haastateltavat eivät ole olleet aihepiirin kanssa tekemisissä ja siksi pyrimme myös valitsemaan urheilua harrastavia nuoria ryhmään (Kananen 2008, 75). Valitsimme nuoret, joilta saimme mahdollisimman hyvää tietoa. Haastateltavien valinnassa saimme apua muun muassa opettajilta, jotka tunsivat nuoret ennestään. Ryhmäkoot pidimme myös pieninä. Valitsimme 4–6 hengen ryhmiä, jolloin jokaisella nuorella oli mahdollisuus päästä ilmaistamaan mielipiteensä, mutta tällöin myös vapaamman, haastateltavien välisen keskustelun oli mahdollisuus toteutua. Pyrimme valitsemaan haastattelutilan huolellisesti niin, että se olisi mahdollisimman hiljainen ja rauhallinen paikka. Näin saimme nauhoitettua haastattelut niin, että ulkopuolelta tulevat häiriötekijät oli minimoitu.

6.4 Analyysitapa

Analyysitapana käytimme teemoittelua, joka on yksi useimmin käytetyistä kvalitatiivisista analyysitavoista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka). Teemat, kuten ihmissuhteiden ja harrastusten merkitys tulevaisuuden suunnittelussa, näkyvät kaikissa haastatteluissamme vaikkakin hiukan eri tavoin. Teemoittelun ideana on aineiston pilkkominen ja ryhmittely aihepiirien mukaan. Ryhmittelyn jälkeen etsitään varsinaisia teemoja, ja koska keräsimme aineiston teemahaastattelulla, oli ryhmittely helppoa, sillä haastattelun teemat jäsensivät jo valmiiksi aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Litteroimme kaikki haastattelut sanatarkasti, jonka jälkeen haastatteluja oli helpompi tarkastella ja niistä oli helppo etsiä esimerkiksi yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Litteroinnilla tarkoitetaan, että kirjoitimme nauhoitetut haastattelut puhtaaksi tietokoneelle. Kävimme kysymykset yksi kerrallaan läpi, etsimme teemoja sekä erittelimme vastaukset tyttöjen ja poikien kesken ja vertailimme saamiamme tuloksia. Teemoja haastattelussamme olivat dokumentin vaikuttavuus ja tulevaisuuden suunnittelu, jonka alle liitimme harrastukset ja ihmissuhteet. Tutkimusraportissa käytimme esimerkkeinä haastateltavien sitaatteja havainnollistamaan tuloksia.

6.5 Tutkimusprosessi

Tutkimuksemme kohteena oli Marko Kiviojan Uusi kausi -dokumenttielokuva ja sen vaikuttavuus lukioikäisiin nuoriin ja heidän tulevaisuuden suunnitelmiin. Tämä tutkimus on tärkeä, jotta nuoret heräisivät ajattelemaan tulevaisuuttaan ja varasuunnitelmiin hyvissä ajoin. Tutkimuksen avulla nähdään myös, kuinka tärkeä vaikuttavuuden väline dokumentti voi olla. Tutkimusprosessimme lähti käyntiin 22.11.2013, kun tapasimme tilaajamme Marko Kiviojan, hänen Uusi kausi dokumenttielokuvan ensi-illassa. Opinnäytetyön sopimukset allekirjoitettiin 14.3.2014, jonka jälkeen aloimme pohtia haastattelun teemoja sekä kysymyksiä. Opinnäytetyömme suunnitelmaseminaari pidettiin 11.4.2014. Ensimmäinen haastattelu oli Karhulan lukiossa 14.4.2014.

Haastattelimme vastaajat Kymenlaakson kouluissa. Haastattelimme kahdeksassa koulussa lukioikäisiä, urheilua harrastavia nuoria. Valitsimme satunnaisotannalla 4–6 nuorta, joista puolet oli tyttöjä ja puolet poikia. Yhteensä haastateltavina oli noin 45 nuorta. Tilaisuuden alussa lukiolaisnuoret katsoivat Uusi kausi -dokumenttielokuvan,

minkä jälkeen pyysimme vapaaehtoisia nuoria haastatteluun. Me suunnittelimme kysymykset dokumentissa näkyviin teemoihin liittyen. Muut nuoret vastasivat kyselylomakkeilla toiseen opinnäytetyöhön. Nauhoitimme tilaisuudet kännykällä, joka toimi tässä erittäin hyvin. Haastattelujen jälkeen lähdimme analysoimaan tuloksia teemoittelun avulla.

Lukioikäiset nuoret sopivat hyvin tutkimukseen, koska heillä pitäisi olla jo hyvät valmiudet tulevaisuuden suunnitteluun. Lukiossa ja lukioikäisenä tulevaisuuden suunnittelu on ajankohtaista, ja silloin tulisi jo viimeistään miettiä, mitä haluaa tehdä tulevaisuudessa sekä mikä on se ala ja ammatti, joka kiinnostaa.

Haastattelut:

Karhulan lukio 14.4.2014

Juvan lukio 22.4.2014

Lyseon lukio 24.4.2014

Valkealan lukio 28.4.2014

Kuusankosken lukio 6.5.2014

Haminan lukio 7.5.2014

Anjalankosken lukio 13.5.2014

Elimäen lukio 14.5.2014

6.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus kulkevat käsi kädessä ja eettisyys on luotettavuuden toinen puoli. Tutkijoiden tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimusta tehdessä, tuloksia tallentaessa ja niitä esittäessä. Tutkimuksen tulee olla hyvin suunniteltu ja raportoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133.) Hyvään tutkimukseen liittyy myös sen sisäinen johdonmukaisuus, joka näkyy esimerkiksi siinä, miten ja minkälaisia lähteitä käyttää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127). Haastatteluissa

täytyy tehdä selväksi haastateltaville, ettei heidän nimiään mainita ja että haastattelut ovat täysin vapaaehtoisia. Me emme myöskään pakottaneet haastateltavia vastaamaan tiettyihin kysymyksiin. Koko tutkimuksen lähtökohtana oli kunnioittaminen.

Haastateltavilta kysyttiin myös lupa nauhoituksiin ja muistiinpanoihin. Nauhoitus ja sanatarkka litterointi edesauttavat myös tutkimuksen luotettavuutta, sillä silloin ei ole vaaraa unohtaa mitä haastateltavat ovat sanoneet tai tarkoittaneet, ja näin saadaan tulosten raportointi ja analysointi mahdollisimman rehellisiksi. Tätä edesauttaa myös, että aineisto litteroidaan mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen.

Luotettavuuteen liittyy myös johdateltavuus. Pyrimme haastattelussa olemaan neutraaleja vastauksien suhteen ja olimme laatineet kysymykset niin, etteivät ne johdattelisi nuoria vastaamaan tietyllä tavalla. Tytöillä ja pojilla oli paljon samankaltaisia vastauksia, ja niissä olisi voinut olla enemmän eroavaisuuksia, jos tytöt ja pojat olisi haastateltu erikseen. Nyt heidät haastateltiin yhdessä ja siksi tuli esille jonkin verran ”samaa mieltä” -vastauksia. Haastateltavissa oli jonkin verran myös hiljaisempia ja ujoja nuoria, jotka tuskin sanoivat sanaakaan. Emme painostaneet heitä vastaamaan, vaan he saivat sanoa asiansa, jos halusivat. Onneksi jokaisessa ryhmässä oli useampi puhe-lias nuori, jotta saimme jokaiseen kysymykseen vastauksia sekä tytöiltä, että pojilta.

Tutkimuksen luotettavuuteen liitetään usein myös aineiston koko. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston koko ei ole yhtä merkittävä kuin kvantitatiivisessa, sillä kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään laatuun, ei määrään. Meidän tutkimuksessa oli noin 45 haastateltavaa, mikä on suuri määrä laadulliseen tutkimukseen ja se tekee tutkimuksestamme yhä luotettavamman. Haastatteluissa tuli ilmi samankaltaisia asioita ja havaintoja, joten haastattelujen ja haastateltavien määrä tuntui sopivalta. Kun analysoimme yhdessä aineistoja, saimme raporttiin mahdollisimman monipuolisesti ylös kaikki merkittävät asiat.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Dokumentin katsomisen vaikutukset

Kysymys 1. Voiko mielestänne tällaisella dokumentilla vaikuttaa nuorten käsityksiin tulevaisuuden suunnittelussa?

Haastattelujen perusteella poikien mielestä dokumenteilla voi vaikuttaa nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Suuri osa haastateltavista pojista oli täysin dokumentin vaikuttavuuden kannalla. Pojat, jotka tietävät jo varmasti mihin tulevaisuudessa tähtää ja joilla suunnitelmat ovat selviä, olivat taas sitä mieltä, ettei dokumentti liiemmin vaikuttanut. Pojilla heräsi dokumentista paljon ajatuksia, esimerkiksi, että elämää on vielä urankin jälkeen, eikä uran lopettaminenkaan ole ollenkaan helppoa. Dokumentti herätti poikia miettimään tärkeitä asioita kuten, että urheilu-uran lisäksi olisi hyvä lukea joku ammatti varalle. Myös valmistautuminen, sekä varasuunnitelmien laatiminen voisi olla hyvä tapa turvata tulevaisuus. Eräs poika kommentoi dokumentin vaikuttavuutta näin: *”Kyl varmaan jokainen alkaa miettii niit tulevaisuuden suunnitelmiaan ja se antaa itellekki jotain ajateltavaa. Tollee kun siin (dokumentissa) kuitenkin käsitelään aika hyvin tot seuraavaa elämän muutosta tai vaihetta.”*

Tytöillä oli paljon samankaltaisia ajatuksia kuin pojilla dokumentin vaikuttavuudesta. Tytöt puhuivat myös varasuunnitelman tärkeydestä ja siitä, että nyt ei tarvitse valita sitä yhtä alaa, vaan ammattia voi muuttaa myöhemminkin *”Niinku mahollisuuksii on, että ei tarvi tehä yhtä ja samaa koko loppuelämän.”* Tyttöihin dokumentti vaikutti hieman enemmän kuin poikiin. Tytöt miettivät, että jo opintojen aikana olisi hyvä miettiä tulevaisuutta esimerkiksi ainevalintojen kautta. He pohtivat myös, että dokumentti vaikuttaa ja koskettaa luultavasti enemmän urheilijoita, kuin heitä, jotka eivät ole kiinnostuneita urheilusta, vaikka aihe, tulevaisuuden suunnittelu, koskettaakin kaikkia.

7.2 Nuorten tulevaisuuden suunnittelu

Kysymys 2. Kuinka paljon te olette suunnitelleet tulevaisuuttanne?

Haastatteluissa selvisi, että noin puolet lukiolaisista pojista on suunnitellut tulevaisuuttaan paljon, ja noin puolet on suunnitellut tulevaisuuttaan vain vähän tai ei vielä ollenkaan. Monet pojat olivat kuitenkin päättäneet lähteä jatko-opiskelemaan lukion jälkeen, mutta alasta tai koulutuksesta ei ollut vielä kaikilla tietoa. Monet pojat olivat myös lähdössä armeijaan, eikä jatkosta ollut vielä tietoa. Osalla suunnitelmat olivat olleet täysin selviä jo ennen yläkouluun menoa *”Aika paljon parempi tunne, ko tietää mitä aikoo tehä.”* Poikien ajatukset olivat hyvin samanlaisia kuin tyttöjen ajatukset.

Lukioikäiset tytöt olivat suunnitelleet hieman poikia enemmän tulevaisuuttaan. Tytöistä noin puolet oli suunnitellut tulevaisuuttaan ja noin puolet jonkin verran. Tyttöjä, jotka eivät olisi suunnitelleet tulevaisuuttaan edes vähän, ei haastatteluissamme ollut. Suuri osa tytöistä tiesi, minne lukion jälkeen haluaisi lähteä opiskelemaan, mutta pidemmälle ei moni ollut suunnitellut tulevaisuuttaan. Eräs tyttö kommentoi opiskelujaan: *”En usko, et meist kukaa käy tääl koulus sen takii, et me halutaa lukee, vaa just sen takii, et on sit tulevaisuudes ammatti. Et opiskellaa just sen tulevaisuuden takii.”*. Tytöt olivat myös pohtineet paljon varavaihtoehtoja suunnitelmiansa rinnalle. Osa ajatteli myös, ettei tulevaisuutta tarvitse vielä kovin paljoa suunnitella lukion ensimmäisellä luokalla, sillä ammatinvalinnat tulevat ajankohtaisiksi vasta viimeisenä opiskeluvuotena.

7.3 Dokumentin vaikutukset asenteisiin ja ajatuksiin

Kysymys 3. Vaikuttiko dokumentti asenteisiin tai ajatuksiinne oman tulevaisuuden suunnittelussa, heräsikö uusia näkökulmia mitä pitää ottaa huomioon?

Nuorten mielestä dokumentti herätti mielessä samoja asioita mitä hekin ovat miettineet tulevaisuuden suunnittelusta. Tytöt ja pojat olivat samaa mieltä siitä, että parasta tulevaisuudessa olisi, jos saisi tehdä itse omat vallinnat sekä seurata omia unelmia ja mielenkiinnon kohteita. Tytöt ja pojat mainitsivat dokumentin herättäneen ajatuksen suunnitelma "B" jos joku ei mene toiveiden mukaan. Dokumentti herätti osassa tyttöjä ajatuksen ammatin vaihtamisesta myöhemmin: *”No ainakii se, että ei tarvi ottaa sellasii paineita, että mitä tehä koko loppuelämän... kun tossakii (dokumentissa) oli sillee, että ekana oli se urheilu-ura ja sit opiskeltii ammatti ja sit vähän töitä... et meidän näkökulmasta, et opiskelee jonkuu ammatin ja sit opiskelee viel jonkuu toisen ammatin...”* Pojille nousi mieleen terveellisten elämäntapojen ja kunnon pitämisen mahdollisimman hyvänä tulevaisuudessakin.

Vastauksista päätellen tytöillä heräsi dokumentista ajatuksia omaan tulevaisuus suunnitteluun paljon enemmän kuin pojilla. Noin puolella tytöistä heräsi ajatus ammatinvaihto mahdollisuuksista myöhemmin, jos omat toiveet eivät syystä tai toisesta toteutuisikaan. Pojilla ei tähän kysymykseen ollut paljoa sanottavaa, ja melkein kaikki vastaukset tulivatkin tytöiltä.

7.4 Haaveet ja mielenkiinnon kohteet

Kysymys 4. Mitkä asiat teillä tällä hetkellä vaikuttavat tulevaisuuden suunnitteluun?

Nuorilla tulevaisuuden suunnitteluun vaikutti omat mielenkiinnon kohteet, unelmat ja urahaaveet. Urheilu-urasta haaveilevilla pelko loukkaantumisesta vaikuttaa paljon tulevaisuuteen. Yli puolella tytöistä opiskelu on hyvin keskeisenä asiana tulevaisuudessa: *"No varmaan se, että pyrkii ajatteleen sillee, et mistä ite tykkää ja sit hakeutuu sen mukaan jatko-opintoihin."* Tytöt ajattelivat myös kotipaikan vaikutusta tulevaisuuden suunnittelussa. Maaseudulla asuvien on pakko muuttaa kaupunkiin, halutessaan opiskella lukion jälkeen: *"Ensiksi ainakii omat mielenkiinnot ja se mistä tykkää ja se kasvuympäristö missä on eläny ja kasvanu, et varmaan on erilaisia mieltymyksiä ja mielenkiinnonkohteita... että niillä jotka asuu täällä maalla ja sitte Hesassa... että ympäristö vaikuttaa kanssa."* Osa pojista ei halunnut muuttaa kauaksi kotoa.

Pojilla tulevaisuutta määräsi varusmiespalvelus ja osa pojista ajattelikin mahdollista uraa puolustusvoimien palveluksessa: *"Joo kunhan lukion saa tehtyy sit varusmieskoulutus sitte. Ja sit se on vähä rankemmat paikat mielessä ja sit ehkä kadiksee... ja sit ehkä ... sotilasura... se on ollu jo ennen yläasteelle menoo selvä."* Pojilla oli myös huomattavasti enemmän haaveita urheilu-urasta tulevaisuudessa. Kysymys oli nuorten mielestä aika vaikea, ja siksi saimmekin vastauksia aika vähän.

7.5 Harrastusten vaikutus

Kysymys 5. Kuinka paljon harrastukset vaikuttavat teidän tulevaisuuden suunnitteluun juuri tällä hetkellä?

Osa pojista oli sitä mieltä, että harrastukset vaikuttavat aika paljonkin heidän tulevaisuuden suunnitteluun tällä hetkellä. Pojat kokivat etenkin silloin, jos harrastuksesta halusi isompana ammatin itselleen, vaikutus oli suurempi. Toisaalta he olivat myös miettineet sitäkin, jos harrastuksesta ei sitten isompana tulekaan ammattia. Moni pojista oli harrastanut jo pitkään, joten ammattihaaveiden kariuduttua syystä tai toisesta vaikutus on myös silloin suuri. Suurin osa pojista haluaisi olla oman harrastuksensa parissa myös työelämässä. Osa pojista oli miettinyt jo sitäkin, että jos ei ihan ammattilaisuraa pysty tekemään niin sitten vaikka valmentajan työ kiinnostaisi heitä. Pojista he, jotka harrastivat liikuntaa, olivat miettineet tulevaisuuttaan aika pitkälle ja halusi-

vat myös jatkaa harrastustaan mahdollisimman kauan. Moni pojista mainitsi heillä olevan myös suunnitelma b:n, jos asiat eivät jostakin syystä menisi ihan juuri sillä lailla kun he ovat miettineet.

Pieni osa pojista oli sitä mieltä, että harrastukset eivät vaikuta heidän tulevaisuuden suunnitteluun millään lailla.: *”Koska mulla ei ole tällä hetkellä sellasta harrastusta, joka rajottaa niin paljoo. Mulla on kaikki viikonloput vapaata, joten voin harrastaa sillo ku haluun.”*. Jotkut pojista kertoivat harrastuksen olevan hyvää vastapainoa koulussa puurtamiselle, ja se auttoi heitä rentoutumaan, että jaksaa taas opiskella ahkerasti. Toiset taas olivat sitä mieltä, että harrastus vie heidän kaiken vapaa-aikansa ja heille ei jää muuta aikaa koulunkäynnin lisäksi. Vaikuttaminen taas riippuu heidän mielestään siitä, kuinka hyvin he tulevat tulevaisuudessa omassa harrastuksessa viihtymään ja pärjäämään.

Pojat olivat miettineet, että kuinka nuorena on osattava jo päättää, mitä lajia haluaa harrastaa ja tuleeko siitä harrastuksesta myöhemmin ammatti vai jääkö se vain harrastukseksi: *”No nyt on itellä just se hetki, että pitää päättää jääkö harrastukseks vai lähteekö tekee tästä itelle ammattii.”*. *”En ite oo ees ajatellu, että tästä tulee joku ura, mut vasta äskettäin tajusin itekkii, että tässähan ollaan jo aika pitkällä.”*. Suurin osa pojista oli siis sitä mieltä, että harrastukset vaikuttavat paljon heidän tulevaisuuden suunnitteluun.

Tytöistä kaikki olivat sitä mieltä, että harrastukset vaikuttavat aika paljon heidän tulevaisuuden suunnitteluun tällä hetkellä. Osa heistä oli harrastanut samaa lajia jo pienestä saakka, joten he olivat jo tottuneet siihen, että harrastus määrittelee aika paljon heidän vapaa-ajastaan ja sitä kautta tulevaisuuden suunnitteluun. Tytöt olivat myös miettineet, että harrastukset tulevat kyllä heidän mukanaan, jos vain heidän sisältään löytyy tarvittava polte omaan harrastukseen. Osa tytöistä oli myös opetellut muokkamaan omaa aikatauluaan harrastuksen mukaan, jotta vapaa-ajan löydyttyä sen voi käyttää kavereiden kanssa tai tehdä sitä mikä huvittaa.

Suurimmalle osalle tytöistä oli selvää, että harrastuksesta tulisi ammatti: *”Jos haluaa päästä harrastuksessa pidemmälle, niin pitää miettiä jättääkö muuta elämää vähä pois, koska se rajottaa, mutta myös antaa tosi paljo.”* Tytöt olivat siis yhteisesti sitä mieltä, että heillä harrastukset vaikuttavat todella paljon tulevaisuuden suunnitteluun tällä hetkellä.

7.6 Ihmissuhteiden vaikutus

Kysymys 6. Kuinka paljon ihmissuhteet vaikuttavat teidän tulevaisuuden suunnitteluun?

Pojilla ei ollut aikaa tyttöystävälle. Koulunkäynti ja harrastukset veivät suurimman osan heidän ajastaan: *”On haastavaa olla ystäviä, kun pitää aina sopia etukäteen, et millo nähtäs.”* Kavereita pojilla oli koulusta ja myös harrastusten parista he olivat löytäneet useita uusia ystäviä. Perheelle osalla pojista ei myöskään ollut omasta mielestään tarpeeksi aikaa. Tässäkin harrastukset ja koulunkäynti veivät suurimman osan heidän ajastaan. Vanhempien rooli poikien mielestä oli lähinnä rahoittaa harrastuksia ja tukea poikia sekä harrastuksissa että muussakin elämän osa-alueissa. Pojat kokivat perheen myös ohjailevan heitä tulevaisuuden suunnittelussa. Poikien mielestä on taas toinen juttu, kuunnellaanko vanhempien ohjeita vai ei. Myös sisarukset vaikuttivat pieneen määrään poikien tulevaisuuden suunnitteluun, mutta he eivät osanneet sanallisesti kertoa, miten vaikutus tapahtuu, se vain vaikuttaa.

Tärkeimpänä pojat siis kokivat vanhempien tuen, harrastusten rahoittamisen ja niihin kuljettamisen heidän tulevaisuuden suunnittelun kannalta. Muuten heidän mielestään ihmissuhteilla ei ollut juurikaan vaikutusta tulevaisuuden suunnittelussa.

Tytöille ovat ystävät tärkeitä, mutta kun opiskelupaikka vaihtuu, silloin yhteydenpidon vanhoihin ystäviin koettiin hankalaksi. Perheen vaikutus koettiin myös tytöillä vähäiseksi. Enemmän perheen vaikutus oli tyttöjenkin mielestä kannustamista ja ohjaamista heidän tulevaisuuden suunnittelussa. Osalle tytöistä ei ihmissuhteilla ollut erityistä vaikutusta heidän tulevaisuuden suunnittelussa. Tytöt olivat selvästi mietinneet jatko-opiskelut ja olivat valmiit jättämään perheen ja nykyiset ystävät taakse. Poikaystäville ei heillä ollut juuri nyt ollenkaan aikaa, *”Mut jos halua ite lähtä jonnekkii opiskelemaan niin sitte jos se kaatuis siihe, että pitäis ottaa joku poikaystävä mukaa nii ei kyl sen takii jättäis menemättä jonnekkii opiskelemaan.”*. Koulunkäynti ja harrastukset veivät niin paljon tyttöjen vapaa-ajasta, jolloin muille ihmissuhteille ei ollut riittävästi aikaa. Omat tämänhetkiset kaverisuhteet olivat heille tärkeitä ja niitä haluttiin ylläpitää silloin, kun vapaa-aikaa löytyi.

Tytöjen mielestä oli kuitenkin tärkeintä ensin hoitaa koulunkäynti kunnialla, sen jälkeen tulivat harrastukset ja vasta sitten, jos aikaa jäi, niin ihmissuhteet: *”Nii ja miten*

saa ylläpidetty just kaikki ihmissuhteet, kun on se harrastus ja sit se koulu ja sit aikaa ei jääkkään enää mihinkään muuhun. Et sitä sit pitää yhteyttä ystäviin, se on kyl tosi vaikeeta. Ja kyl miäkii oon tietty riippuvainen porukoista, et ne kuskaa harkkoihin ja kisoihin ja maksaa mun harrastuksen, mut siltikään ei aikaa jää ees sellasee perheen kans yhdessä olemisee.” Suurella osalla tytöistä tulevaisuuden suunnitteluun eivät siis vaikuttaneet juuri nimeksikään nykyiset ihmissuhteet. Pienelle osalle tytöistä taas perhe ja sen antama tuki oli todella tärkeää.

7.7 Muita ajatuksia

Kysymys 7. Mitä muita tunteita, ajatuksia, dokumentti herätti? Haluatteko lähettää Sakulle tai Markolle jotakin terveisiä dokumenttiin liittyen?

Tähän kysymykseen nuoret kommentoivat mielellään. Kysymyksen ollessa vapaa-
muotoinen heidän oli helpompi vastata omien tunteuksien mukaan. Yleisesti ottaen
nuorten kommentit olivat positiivisia ja huomasi, että dokumentin katsominen oli he-
rättänyt heidät ajattelemaan oman tulevaisuuden suunnittelua. Osa nuorista piti hyvänä
asiana, että heille näytettiin tällainen dokumentti, koska moni heistä ei olisi itse sitä
valinnut vapaaehtoisesti katsottavaksi.

Nuoret kommentoivat muun muassa seuraavasti:

*”Must se sisältö oli kiva, ja rupes mieltii, et onks mulla mitää varavaihto-
toehto? Jos kaikki ei meekkään sillee kun mä tahon...et loukkaantumi-
nen vie ison osan pois.”*

*”Tausta kohina vähän häiritsi...muuten hyvä...pysäyttävä dokkari.
Etenkin se, missä Saku läimäs sen oven kiinni ja siihen oli viel tehostettu
sitä niin se oli pysäyttävä! Pitää rupee mieltii mitä tekee seuraavaks.”*

*”Sit kun sen joskus lopettaa nii sit sen kuitenkin voi pyörtää sen päätök-
sen...vaik sen on päättänyt, et lopettaa...ei sit kuitenkaan tarvi...et se ei
oo kuitenkaan lopulista...sit voi kyl jatkaa kuitenkin...et sit se on lopullis-
ta jos loukkaantuu.”*

”Pitää just miettii, et ei sit jää ihan tyhjän päälle...et pitää miettii, et mitä sen jälkeen.”

”Tosi kiva, et olivat lähteneet tekemään tollasta...et tavallaaa tot videoo ja ehkä sit taval ehkä valistaa nuorii...et mun mielestä hyvä juttu, et avartaa mieltä.”

”Nii ja toi on hyvä idea, et kiertää lukioita, et koska tosi harvalla meidän ikäsellä tulee mieleen kattoo ees tollasta, vaikka siihen olis mahdollisuus...et vaikka siit näkis jonkun mainoksen tai kuulis jonkuu mainoksen...nii tuskin se on ekaks mieles...et katompa tässä jonkuu dokumentin.”

”Nyt pitäs alkaa miettimään...(tulevaisuutta).”

8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkimuksen tärkeimmät vaiheet ovat kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Opinnäytetyön vaikuttavuustutkimus onnistui hyvin ja uskomme, että saimme luotettavia tutkimustuloksia. Tuloksista saimme selville, että lähes jokaisen haastateltavien sekä poikien että tyttöjen, mielestä dokumenteilla voi vaikuttaa paljonkin katsojan asenteisiin. Nuoret pitivät juuri dokumenttia nykyaikaisena välineenä, jos nuoriin ylipäänsä halutaan vaikuttaa. Uusi Kausi -dokumenttielokuva sai myös jokaisessa katsojassa heräämään tunteita ja ajatuksia tulevaisuuden suunnittelun merkityksellisyydestä. Se herätti nuoret ajattelemaan enemmän omaa tulevaisuuttaan ja erityisesti sen suunnittelua. Monet nuorista rupesivat nyt vasta oikeasti miettimään omaa tulevaisuuttaan ja sitä, mitä he haluavat tulevaisuudessa tehdä. Dokumenteilla on siis mahdollista vaikuttaa nuoriin.

Melkein kaikki haastateltavista harrastivat jotakin urheilulajia suurimman osan vapaaajastaan. Nuorille harrastukset ovat tärkeitä. Harrastuksen aloittamiseen, jatkamiseen tai lopettamiseen vaikuttavat todella paljon ystävät. Harrastuksen kautta nuoren oma identiteetti muuttuu. Oma motivaatiota tarvitaan ikävuosien lisääntyessä ja harrastamisen vaatiessa yhä enemmän panostusta. Murrosiässä harrastamisen merkitystä itselle punnitaan usein uudelleen. Harrastustoiminnan kautta voi oppia sosiaalisia taitoja, suunnittelu-, viestintä-, vuorovaikutus- ja arviointitaitoja. Harrastuksen myötä voi op-

pia tavoitteellisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Myös ryhmässä toimimiseen liittyvät taidot ja yhteistyötaidot kehittyvät harrastusten myötä. Harrastus tarjoaa yleensä turvallisen ympäristön, jossa voi kokea onnistumisia sekä epäonnistumisiakin. Harrastus voi vahvistaa myös nuoren itsetuntoa, ja se antaa vertaistukea muilta saman ikäisiltä sekä muilta samasta asiasta kiinnostuneilta. Harrastaminen kannustaa myös terveellisiin ruokailutottumuksiin ja elämäntapoihin, sekä se tuo usein rytmiä ja sisältöä elämään. Harrastusten hyvä puoli on myös se, että ne ehkäisevät syrjäytymistä. Yksi nuori mainitsi taas huonona puolena harrastamiselle sen, että muuta vapaa-aikaa jää kovin vähän.

Urheilu-uraa suunnittelevat nuoret olivat hyvin tietoisia omista tulevaisuudensuunnitelmistaan. Muilla nuorilla suunnitelmat tulevaisuuden suhteen olivat vielä aivan alussa. Melkein kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että koulutuspaikan hakeminen ja saaminen ovat tärkeimmät asiat tulevaisuudessa. Halu päästä sellaiseen kouluun, kuin itse haluaa, on suuri. Kaupungilla ei ole väliä, joten he olivat tarpeen vaatiessa valmiit muuttamaan toiselle paikkakunnalle opiskelemaan. Sekä nykyinen opiskelu että jatko-opiskelu koettiin tärkeäksi asiaksi sekä tyttöjen, että poikien keskuudessa. Koulu haluttiin hoitaa hyvin, jotta olisi paremmat mahdollisuudet jatko-opiskelun suhteen.

Tytöt olivat jo suunnitelleet tulevaisuuttaan hieman enemmän kuin pojat. Tyttöjen tulevaisuudensuunnitteluun vaikuttivat muun muassa omat mielenkiinnon kohteet ja unelmat. Ihmissuhteet, perhe ja ystävät olivat tytöille tärkeitä. Tyttöjen omat harrastukset olivat myös todella tärkeässä roolissa heidän tulevaisuuden suunnittelussa. Poikien tulevaisuuden suunnitteluun vaikuttivat aika samat asiat, mutta harrastukset ja ihmissuhteet hieman vähemmän kuin tytöillä. Pojilla nousi haastatteluissa monesti esiin varusmiespalvelus ja se, ettei heillä ole tarvetta suunnitella tulevaisuutta pidemmälle. Tyttö- ja poikaystävät eivät vaikuttaneet tulevaisuuden suunnitelmiin, sillä omaa tulevaisuutta pidettiin tärkeämpänä eikä muiden koettu vaikuttavan niihin, muuta kuin positiivisesti ja kannustavasti. Perheen ja ystävien tuki oli kaikille nuorille tärkeää. Taloudellinen tuki oli myös heille tärkeä asia, vaikkakin osa heistä halusi jo olla itsenäisempiä ja olivat halukkaita ansaitsemaan omaa rahaa tekemällä työtä.

Nuorilla näyttäisi olevan jonkin verran huoli omasta tulevaisuudesta, tytöillä enemmän kuin pojilla. Varusmiespalvelus antaa monelle pojalle lisäaikaa pohdintaan ”Mikä minusta tulee isona?” kuitenkin haastateltavissa nuorissa tytöissä ei ollut suurta kiin-

nostusta varusmiespalveluksen käyntiin. Dokumentti vaikutti heidän ajatuksiinsa juuri sillä hetkellä ja heti katsomisen jälkeen.

Haastattelutilanteissa tuli ilmi tyttöjen parempi ulosanti. Osa kysymyksistä oli molempien mielestä välillä vaikeita. Oman tulevaisuuden ajatteleva ja siitä puhuminen oli molemmille sukupuolille jokseenkin hankalaa. Huomasimme myös kysyttäessä abstraktia tunnetasoista asiaa, että tytöillä sekä pojilla oli hankaluuksia löytää näihin kysymyksiin sopivaa vastausta. Heidän oli helpompi vastata kysymyksiin harrastuksista ja läheisistä sekä niiden vaikuttavuudesta omaan tulevaisuuteensa. Yllättävää kuitenkin oli, miten kypsiä ja pohtivia nuorten vastaukset olivat ja miten paljon he todella ajattelivat dokumentin vaikutusta ja miettivät samalla omaa tulevaisuutta.

Moni oli sitä mieltä että dokumentti ja sen näyttäminen koulussa oli hyvä asia. Moni myönsi, että he eivät itse olisi valinneet tämän kaltaista dokumenttia katsottavaksi. Osa nuorista oli todella iloisia, että opettajat olivat pakottaneet heidät osallistumaan tähän, koska dokumentti herätti heissä halua suunnitella omaa tulevaisuuttaan tarkemmin. Myöskään haastattelu ja kyselylomakkeen täyttö ei vaikuttanut negatiiviselta asialta, vaan kaikki nuoret asennoituivat ajatuksella ja positiivisesti tähän kokemukseen. Dokumentin myötä ns. B-suunnitelman tärkeys nousi esille. Mitä jos jotakin sattuu eikä urheilusta tulekaan ammattia? Tapahtuu loukkaantuminen tai muuten vaan suunnitelmat eivät toteudu sillä tavalla kuin nuori on suunnitellut. Silloin pitää olla joku varasuunnitelma, ettei jää aivan tyhjänpäälle. Tämän asian konkretisoituminen oli ehkä yksi suurimmista dokumentin vaikutuksista nuoriin. Urheilua harrastavat nuoret taas kokivat, että heillä ei aika riitä mihinkään ylimääräiseen. Kaikki aika menee harrastuksen tai sitten koulun parissa. Onneksi he kokivat myös, että urheilu antaa heille enemmän kuin ottaa.

Tutkimustulokset molemmissa, Suvi Mellasen ”Dokumenttielokuvan katsomisen vaikutukset tulevaisuuden suunnitteluun nuorten kokemana” (2014) ja meidän opinnäytetöissä dokumenttien vaikuttavuudesta olivat hyvin samankaltaiset, suuren osan mielestä dokumenteilla voi vaikuttaa katsojan asenteisiin. Meidän opinnäytetyössämme lähes jokainen koki myös Uusi Kausi -dokumenttielokuvan vaikuttavan omiin asenteisiin tai ainakin se herätti ajattelevaan omaa tulevaisuutta, kun taas Mellasen (2014) tutkimuksessa vain vähän reilu 30 % koki dokumentin vaikuttaneen omiin asenteisiin tulevaisuuden suunnittelussa. Tunteita dokumentti oli kuitenkin herättänyt paljon kat-

sojissa molempien vaikuttavuustutkimusten mukaan. Ero voi johtua tutkimustapojen erilaisuudesta. Me pääsimme haastatteluissa keskustelemaan nuorten kanssa rauhassa ja pohtimaan syvemmin asioita ja niihin liittyviä aiheita.

Kuten kaikissa edeltäneissä tutkimuksissa ja meidän haastatteluissamme median vaikutus nuoriin tuli hyvin ilmi. Dokumentti laittoi monen nuoren ajattelemaan oman kouluttautumisen tärkeyttä sekä tulevaisuuden suunnittelun ajankohtaa. Nuoret käyttävät mediaa eri muodoissa paljon, kun laajeneva media ja erilaiset median ilmene-
mismuodot ovat tätä päivää. Kriittinen tapa suhtautua mediasisältöihin tulisi oppia kodin ja koulun yhteistyössä, jolloin lapset ja nuoret olisivat paremmin turvassa median haittavaikutuksilta.

9 POHDINTA

Tartuimme tähän opinnäytetyön aiheeseen heti, kun Marko Kivioja oli käynyt sitä esittelemässä koulussamme. Aihe herätti heti kiinnostusta ja se on hyvin ajankohtainen. Aikataulu oli tiukka haastatteluiden ja tulosten analysointien takia, sillä tilaaja halusi tutkimustulokset nopeasti eteenpäin. Teoriaosuuden kirjoittamisen kanssa aikataulu oli helpompi. Aloitimme opinnäytetyön loppuvuodesta 2013, joten aikaa on ollut paljon opinnäytetyön tekemisessä, eikä sitä ole tarvinnut kirjoittaa kovan paineen alla.

Olimme yllättyneitä, kuinka hyvin haastattelut onnistuivat ja kuinka monipuolisia ne olivat. Haastattelut olivat hyvin intiimejä ja tiiviitä keskusteluja, joista nousi esille paljon asioita ja ajatuksia. Nuoret olivat todella rohkeita ja avoimia keskustelemaan omista ajatuksista ja tuntemuksista kanssamme, mikä oli todella hienoa huomata. Saimme siis luotua luottamuksellisen vuorovaikutustilanteen lyhyellä ajalla. Jännitimme etukäteen turhaan sitä, puhuvatko nuoret meille yhtään mitään ja tuleeko haastatteluista yksinpuheluita. Tulevaisuuden suunnittelun käsittely ryhmässä on hyvä tapa tutkia sekä herättää nuorissa ajatuksia. Koemmekin, että haastattelu oli hyvä tapa kerätä tutkimusaineistoa. Näin pääsimme käsittelemään aihetta paljon syvällisemmin. Nuoret pystyivät rentoutumaan ja kertomaan rehellisesti tuntemuksistaan meille, mikä oli ilahduttavaa huomata.

Päädyimme tekemään opinnäytetyön kolmestaan, mikä oli hyvä päätös, sillä näin saimme kaiken informaation irti haastattelutilanteista ja pystyimme havainnoimaan sekä analysoimaan tuloksia monipuolisesti. Tämä oli kokonaisuudessaan myös aika

laaja työ, koska kouluja oli kahdeksan kappaletta. Myös haastattelujen litterointi oli iso urakka. Työnjako oli alusta asti hyvin selkeä ja helpotti meidän työskentelyä haastattelutilanteissa. Yksi hoiti tekniikkaa eli nauhoitusta, yksi kirjoitti muistiinpanoja paperille ja yksi haastatteli nuoria. Se oli myös mielestämme luontevampaa, koska silloin haastateltavien oli helpompi keskittyä vain yhteen haastattelijaan ja hänen esittämisiin kysymyksiin. Samalla se myös helpotti meidän työtä, koska kaikille oli selvää, mikä homma kuuluu kenellekin.

Ammatillisesti opimme paljon median eri muodoista sen haittavaikutuksista sekä mediakasvatuksen tärkeydestä. Opimme, että tehdessämme työtä lasten ja nuorten parissa on oltava hyvin selvillä mitä ja miten he käyttävät eri median lähteitä sekä median kriittisen tulkitsemisen tärkeyden. Haastatteluissa saimme harjoitella nuorten kanssa toimimista ja sitä, kuinka ammattilaisina onnistumme asettumaan nuorten kanssa samalle tasolle, olemalla kuitenkin luonnollisia ja ilman mitään roolia. Median käyttö joko kasvatuksessa tai kuntoutuksessa on erittäin hyvä keino päästä yhteyteen nuoren tai kenen vaan asiakkaan kanssa. Sosiaalialan ammattilaisen ammattitaitoon kuuluu myös muistaa kriittinen mediakasvatus. Ajattelempa, että tästä opinnäytetyöstä on hyötyä sosionomin ammatissa.

Opinnäytetyön aihe on erittäin ajankohtainen, koska medialla on nyky-yhteiskunnassa suuri rooli, varsinkin internet kuuluu jokapäiväiseen elämään. Älypuhelimet, tabletit ja kannettavat tietokoneet pitävät huolen, että pääsy nettiin on kaikkialla mahdollista. Lähes jokaisella nuorella on älypuhelin. Internet tarjoaa sisältöä uutisista vapa-ajan viettoon, jolloin televisio, radio, elokuva, sanomalehdet ja kirjat menettävät katsojia ja lukijoita. Nuoret ovatkin hyvin usein taitavia netin käyttäjiä ja vanhemmat pystyvät heikosti valvomaan mitä sisältöä nuoret netistä etsisivät ja käyttävät. Yksi netin suurista haittavaikutuksista on syrjäytyminen, joka tapahtuu nuoren jouduttua niin syvälle netin maailmaan, että häneltä unohtuu ympärillä oleva muu elämä. Kaikki toiminnat, ystävät ja keskustelut käydään joko virtuaalimaailmassa tai netin välityksellä muiden käyttäjien kanssa.

Medialla on toki myös positiivisia vaikutuksia. Internet on mahdollistanut myös syrjäseuduilla asuville nuorille mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua omaan elämään. Media ja erityisesti internet on parantanut monen nuoren elämänlaatua ja ehkäissyt syrjäytymistä juuri näillä syrjäseuduilla. Oikean elokuvan avulla on siis mahdollista vai-

kuttaa nuoriin ja heidän tulevaisuudensuunnitteluun. Moni nuorista myönsi juuri tämän dokumentin vaikuttaneen heihin sekä laittaneen heidät ajattelemaan omaa tulevaisuuttaan.

Muilla media laitteilla ja välineillä ei ole näin addiktoivaa vaikutusta. Kuten eräs nuori mainitsi haastattelussa, jollei dokumentti olisi tullut hänen kouluun, ei hän olisi sitä katsonut. Olisi ollut muuta parempaa katsottavaa. Koululla onkin suuri merkitys nuorten mediakasvatuksessa ja medialukutaidon kehittämässä. Myös koulu on hyvä paikka näyttää erilaisia elokuvia ja dokumenttielokuvia. Näin tavoitetaan suuri joukko, ei niin potentiaalisia katsojia, vaan saadaan sanomaa vietyä myös ääriryhmille. Media tarjoaa nuorille uusia ja erilaisia tapoja vaikuttaa. Media on hyvä kanava nuorten osallistumiseen ja samalla se lisää heidän aktiivisuuttaan.

Teoriaa löytyi mediasta ja sen vaikuttavuudesta runsaasti ja siksi aiheen rajaaminen oli hieman haastavaa, onnistuimme kuitenkin kokoamaan hyvän ja tiiviin teoriapaketin median sekä dokumentin vaikuttavuudesta ja vaikutuksista nuoriin, johon liitimme myös media- ja elokuvakasvatuksen. Toimme teoriassa esiin myös nuorten tulevaisuuden suunnittelun ja sen merkityksen. Myös se, että aiheesta tehtiin toinenkin opinnäytetyö, on mielestämme hyvä asia. Tilaajamme kokosi tuloksistamme pienen tietopakettin Uusi Kausi dokumenttielokuvan vaikuttavuudesta, joka on yhdessä dokumentin kanssa tarkoitettu kouluihin opettajien käyttöön. Toivomme, että tilaajalle muodostuu hyvä kokonaisuus opinnäytetyöistä, jota hän voi käyttää myös tulevaisuudessa.

Lisätutkimusta voisi tehdä puolen vuoden tai vuoden jälkeen samalle kohderyhmälle. Vieläkö asenteet ja ajatukset ovat samoja ja ovatko tärkeysjärjestykset oman tulevaisuuden suunnittelussa muuttuneet? Onko niillä nuorilla, joilla ei vielä ollut niin selvillä oma tulevaisuus jo alkanut asiat selkiytyä? Entä heillä, joilla oli tulevaisuus selvillä, onko kaikki mennyt juuri niin kuin he suunnittelivat? Haastattelut voisi myös tehdä erikseen tytöille ja pojille. Samalla voisi tutkia, eroavatko vastaukset yhdessä tehdystä haastattelutilanteesta. Näin ehkä saataisiin ujoimmatkin nuoret vastaamaan kysymyksiin paremmin.

LÄHTEET

- Airola, M. & Tarsalainen, A. 2005. Murkkuelämää. Saarijärvi: Offset Oy.
- Arvot. Vahvistamo. Mielenterveysseuran internetsivut. Saatavissa: http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/tunne_itsesi/arvot [viitattu 16.8.2014].
- Gordon, S. 2011. Social Media Has Good and Bad Effects on Kids. Health Day's - verkkosivu. Saatavissa: <http://consumer.healthday.com/health-technology-information-18/misc-computer-health-news-150/social-media-has-good-and-bad-effects-on-kids-experts-651251.html> [viitattu 22.8.2014].
- Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Hietala, V. 2007. Media ja suuret tunteet – Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan. Helsinki: BTJ Kustannus.
- Kaarakainen, M.-T., Kivinen, O. & Tervahartiala, K. 2013. Kouluikäisten tietoteknologian vapaa-ajan käyttö. Verken internetsivut. Saatavissa: http://ruse.utu.fi/pdfrepo/kaarakainen_ym.pdf [viitattu 24.3.2015].
- Kalakovski, V. 17.5.2013. Vaikuta tiedolla. Psykologia-internetsivut Saatavissa: <http://www.psykologia.fi/arkisto/vanhat-numerot/lehtien-otteita/156-otteita-lehdesta-02-2013/toimittajan-kynasta/305-vaikuta-tiedolla> [viitattu 29.7.2014].
- Kananen, J. 2008. Kvali – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkasuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kannasoja, S. 2013. Nuorten sosiaalinen toimintakyky. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42447/978-951-39-5459-8_vaitos23112013.pdf?sequence=1 [viitattu 13.9.2014].
- Kiilakovski, T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Opetusministeriön muistioita 2012:6. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/144743_Koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf [viitattu 15.11.2014].

Kivihalme, E. 2009. Elinvoimaa elokuvasta. Teoksessa: Myllyniemi, S. Taidekohtia Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Kivioja, M. 2014. Uusi kausi -dokumentin ohjaaja. Haastattelu 3.6.2014. Kouvola.

Kovanen M. 2013. Elokuvasvatuksen opas. Helsinki: Nemo.

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia.

Marko Kiviojan Uusi kausi-dokumentti viimeistelyssä. 2013. Kouvolan pallonlyöjien internetsivut. Päivitetty 13.03.2013 Saatavissa:
<http://kouvolanpallonlyojat.fi/uutiset/15-uutiset/125-marko-kiviojan-uusi-kausi-dokumentti-viimeistelyssa> [viitattu 12.6.2014].

Mellanen, S. 2014. Dokumenttielokuvan katsomisen vaikutukset tulevaisuuden suunnitteluun nuorten kokemana. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Saatavissa:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77798/mellanen_suvi.pdf?sequence=1 [viitattu 18.8.2014].

Mikä on dokumenttielokuva? DokKino – Lasten ja nuorten dokumenttielokuvatapahtuma. Saatavissa:
http://docpoint.info/sites/default/files/mika_on_dokumenttielokuva_update.pdf [viitattu 20.7.2014].

Mitä laadullinen tutkimus on? 2009. Inspirans, asiakasymmärryksen asiantuntija - internetsivut. Saatavissa: <http://www.inspirans.fi/laadullinen-tutkimus> viitattu [12.6.2014].

Mokeyane, K. N. 2014. Media's Positive & Negative Influence on Teenagers. Päivitetty 2014. GlobalPost - International News website. Saatavissa:
<http://everydaylife.globalpost.com/medias-positive-negative-influence-teenagers-10506.html> [viitattu 22.8.2014].

Murrosikä alkaa. Vanhempainnetti. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut.

Saatavissa:

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/murrosian_kynnyksella/ [viitattu 11.8.2014].

Mustonen A. 2001. Media psykologia. Porvoo: WS Bookwell Oy

Myllyniemi, S. 2007. Perusarvot puntarissa, Nuorisobarometri 2007. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Myllyniemi, S. 2008. Mitä Kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia, Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Narratiivinen analyysi. Jyväskylän yliopiston internetsivut Saatavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/narratiivinen-analyysi> [viitattu 10.6.2014].

Nevala, T. 2014. Elokuvasvatuksen jäljillä, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin internetsivut. Saatavissa: <https://kavi.fi/fi/blogi/mediakasvatus/elokuvakasvatuksen-jaljilla> [viitattu 27.7.2014].

Niinistö, H (toim.), Ruhala, A (toim.), Henriksson, A. & Pentikäinen, L. 2006. Mediаметkaa, mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Nyysölä, K. 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Edita Prim.

Rahja, R. (toim.) 2013. Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseura Ry:n internetsivut. Saatavissa:

http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinankuoressa.pdf [viitattu 15.8.2014].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. Teemoittelu. KvaliMOTin, Menetelmäopetuksen tietovaranto -internetsivut. Saatavissa:

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html [viitattu 12.6.2014].

Salmi, V. Kivivuori, J. & Siren, R. 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152521/94_nuorten_syrjytyminen.pdf?sequence=1 [viitattu 5.4.2015].

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin, katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja –sätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/ 2007. Saatavissa:

<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf> [viitattu 10.6.2014].

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Juva: WS Bookwell Oy.

Tulevaisuuden kaipuu. 2014. Videoframe25:n internetsivut. Päivitetty 16.3.2014. Saatavissa:

http://www.videoframe25.net/index.php?option=com_content&view=article&id=63 [viitattu 12.6.2014].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa 2013: Hansaprint Oy.